

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

38

Muzeum Krakowa

Kraków 2020

Recenzenci zeszytu 38 / Reviewers of Volume 38:

Eugeniusz Duda (Muzeum Krakowa), Marta Duch-Dyngosz (Uniwersytet Jagielloński), Edyta Gawron (Uniwersytet Jagielloński), Katarzyna Jagodzińska (Uniwersytet Jagielloński), Dawid Kobiałka (Polska Akademia Nauk), Beata Konopska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), Ryszard Kotarba (Instytut Pamięci Narodowej), Tomasz Kranz (Państwowe Muzeum na Majdanku), Bogusław Krasnowolski (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), Olgierd Ławrynowicz (Uniwersytet Łódzki), Beata Nessel-Łukasik (Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku), Janusz Marszałec (Muzeum Gdańska), Grzegorz Nieć (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Zdzisław Noga (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Marcin Owiński (Muzeum Stutthof w Sztutowie), Martyna Grądzka-Rejak (Instytut Pamięci Narodowej), Jacek Salwiński (Muzeum Krakowa), Roma Sendyka (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Trojański (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Anna Ziębińska-Witek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), Anna Zalewska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), Anna Zapalec (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Barbara Zbroja (Archiwum Narodowe w Krakowie)

Redaktor prowadzący / Commissioning editor: Anna Biedrzycka

Tłumaczenie: na język angielski / Translation into English: Maria Piechaczek-Borkowska; tłumaczenie z języka niemieckiego artykułu Jörga Skriebeleita / Translation of Jörg Skriebeleit's paper from the German: SIGILLUM

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Ilustracje / Illustrations: Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), District Six Museum, KZ-Gedenkstätte Flossenbürg, Muzeum Krakowa (MK), National Archives and Records Administration (NARA), Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau (PMA-B), parikiaki.com, United States Holocaust Memorial Museum (USHMM), Vanderbilt University, Weeksville Heritage Center, Wikimedia, Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma (ŻIH) archiwum prywatne / private archives Jana Rzeźnika
oraz / and Katarzyna Bednarczyk, Elżbieta Cajzer, Marcin Ingot, Andrzej Janikowski, Wojciech Jodłowski, Tomasz Kalarus, Kamil Karski, Przemysław Kozera, Paweł Kubisztal, Robert Kulig, Agata Łopatkiewicz, Igor Pieńkos, Sebastian Różycki

ISSN 0137-3129

© Muzeum Krakowa & Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942–1945) (w organizacji), Kraków, 2020

Wydawca / Publisher:

Muzeum Krakowa we współpracy z Muzeum – Miejscem Pamięci KL Płaszow
Rynek Główny 35, 31-011 Kraków
www.muzeumkrakowa.pl

www.muzeumkrakowa.pl/krzysztofony-zeszyty-naukowe

Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa / The periodical originally comes out in paper

Printed in Poland

Nakład: 500 egz. / An edition of 500 copies

Skład / Typesetting: Jacek Łucki

Druk / Drukarnia Leyko sp. z o.o.

Redaktor / Editor:

Michał Niezabitowski

współpraca przy zeszytcie 38 / collaboration on volume 38:

Monika Bednarek

Rada Naukowa / Scientific Council

Zdzisław Noga – przewodniczący / President (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Antoni Bartosz (Muzeum Etnograficzne w Krakowie), Jacek Chrobaczyński (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Péter Farbaký (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry), Jacek Gądecki (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Jacek Górski (Muzeum Archeologiczne w Krakowie), Dariusz Kosiński (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Krasny (Uniwersytet Jagielloński), Anna Niedźwiedz (Uniwersytet Jagielloński), Jacek Purchla (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie), Volker Rodekamp (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, RFN)

Komitet Redakcyjny / Editorial Committee

Marcin Baran, Monika Bednarek, Anna Biedrzycka, Ewa Gaczoł, Piotr Hapanowicz, Zdzisław Noga, Waclaw Passowicz, Jacek Salwiński, Joanna Strzyżewska, Andrzej Szoka, Maria Zientara, Jacek Zinkiewicz – sekretarz / secretary

Kronika działalności Muzeum Krakowa w 2019 roku

Informacje o autorze: historyk, kustosz MK, zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Krakowa, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Information about the author: historian, curator at the Museum of Kraków, Deputy Program Director at the Museum of Kraków, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Słowa kluczowe: 120-lecie Muzeum Krakowa, *przeMieszczanie*, *Jestem Kraków*, Muzeum Nowej Huty, edukacja muzealna, oferta czasu wolnego, święto oddziały, Krzysztofory

Keyword: 120th anniversary of the Museum of Kraków, *przeMieszczanie* [transCracovians], *Jestem Kraków* [I am Kraków], Nowa Huta Museum, museum education, leisure activities, museum branch festival, Krzysztofory

Rok 2019 upłynął w naszym Muzeum pod znakiem świętowania 120-lecia istnienia. 18 grudnia poprzedniego, 2018 roku, odbyło się uroczyste posiedzenie Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, w czasie którego zainaugurowano obchody jubileuszu 120-lecia Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. W 2019 roku Muzeum przez cały rok świętowało jubileusz swojej działalności, przywołując decyzję o powołaniu miejskiego muzeum przez Radę Miejską Krakowa 31 maja 1899 roku. W trakcie posiedzenia 18 grudnia 2018 roku prezydent miasta Krakowa, prof. Jacek Majchrowski, i przewodniczący Rady Muzeum, prof. Jacek Purchla, oraz dyrektor Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, Michał Niezabitowski, podpisali akt inauguracji jubileuszu 120-lecia Muzeum. Zaprezentowano nowe logo i nową identyfikację wizualną Muzeum. Konsekwencją zmian wizerunkowych i programowych było przyjęcie nowej nazwy: Muzeum Krakowa. Ostatecznie tę nazwę, jako uzupełniającą do tej historycznej, pozostawionej dla formalnego obiegu prawnego, wprowadzono w życie 1 marca 2019 roku, czyli w dniu połączenia Muzeum Historycznego Miasta Krakowa i Muzeum PRL-u w Krakowie w jedno muzeum pod nazwą Muzeum Krakowa.

Muzeum Krakowa zainaugurowało swoją działalność ofertą opracowaną specjalnie z okazji jubileuszu, ale jednocześnie będącą mocnym otwarciem na nowe kierunki pro-

Gala 120-lecia Muzeum Krakowa, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofory, 31 maja 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Składanie kwiatów na grobach dyrektorów Muzeum Krakowa, cmentarz Rakowicki, 31 maja 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

gramowe, nawiązujące do potrzeb społecznej partycypacji mieszkańców Krakowa w działalności jego Muzeum, oraz przekierowującą aktywność szczególnie na tematy współczesnego miasta i jego fundamentalnych problemów w lokalnej i globalnej rzeczywistości.

Wyjątkowy wymiar w roku jubileuszowym miała akcja społeczno-promocyjna *Jestem Kraków*, zwrócona do mieszkańców – obywateli Krakowa, mająca na celu pobudzenie poczucia utożsamienia się z miastem i jego Muzeum, oraz projekt pięciu wystaw czasowych zrealizowanych pod wspólnym tytułem *przeMieszczanie*. Działaniami jubileuszowymi, w tym związanymi z akcją *Jestem Kraków*, kierował zespół

Dyrektor Michał Niezabitowski i profesor Jacek Purchła w czasie wydarzenia jubileuszowego *Krakowianie w Barbakanie*, 31 maja 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Dyrektor Michał Niezabitowski odbiera z rąk prezydenta Krakowa, Jacka Majchrowskiego, i przewodniczącego Rady Miasta Krakowa, Dominika Jaśkowca, srebrny medal *Cracoviae Merenti* dla Muzeum Krakowa, sala obrad Rady Miasta Krakowa, 11 grudnia 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Zespół Muzeum na płycie Rynku Głównego z przewodnim hasłem jubileuszu *Jestem Kraków*, 3 czerwca 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

projektowy z Katarzyną Winiarczyk na czele i osobiście nadzorowany przez dyrektora Michała Niezabitowskiego.

31 maja 2019 roku w pałacu Pod Krzysztofory odbyła się gala 120-lecia Muzeum Krakowa. W uroczystości uczestniczyli prezydent Krakowa, Jacek Majchrowski, wicewojewoda małopolski, Zbigniew Starzec, przedstawiciele korpusu dyplomatycznego i przyjaciele Muzeum. Najbardziej zasłużeni pracownicy otrzymali odznaczenia państwowe i miejskie. W tym samym dniu w Barbakanie miała miejsce otwarta dla wszystkich krakowian impreza *Krakowianie w Barbakanie*, która zainaugurowała cykl wydarzeń jubileuszowych w tym miejscu, adresowanych do mieszkańców Krakowa (warsztaty, spotkania, spacer). Równocześnie

Muzeum przeprowadziło happening *#jestem Kraków*, z umieszczeniem około 1500 luster w przestrzeni miejskiej, będący próbą dialogu z krakowianami wokół tematu przewodniego akcji.

Przez cały rok prowadzony był cykl spotkań z dyrektorami miejskich polskich i europejskich muzeów, zatytułowany *Muzeum w mieście – miasto w muzeum*. Spotkania, wykłady dyrektorów muzeów, cieszące się dużym powodzeniem wśród publiczności, koordynował kustosz Michał Grabowski, który od kilku lat odpowiada za współpracę międzynarodową naszego Muzeum.

Zwieńczeniem obchodów 120-lecia była uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa 11 grudnia 2019 roku. Muzeum

reprezentowane przez dyrektora Michała Niezabitowskiego otrzymało zaszczytne wyróżnienie, srebrny medal Cracoviae Merenti.

Projekty strategiczne

Krzysztofony od nowa – muzeum kompletne:
modernizacja i remont konserwatorski pałacu
Pod Krzysztofony wraz z przystosowaniem
jego funkcji do zadań nowoczesnego,
wielofunkcyjnego obiektu muzealnego

To projekt finansowany z programu operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na podstawie umowy zawartej z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2016 roku. W 2019 roku zrealizowano zakres prac budowlanych i projektowych o wartości 13,1 mln zł. Zespół firm New Amsterdam sp. z o.o. i PKZ Arkona sp. z o.o. opracował pełny projekt wykonawczy wystawy stałej *Kraków – od początku bez końca* i tzw. Miejsc Żywej Pamięci oraz projekty aranżacji przestrzeni pozawystawienniczych. Generalny wykonawca projektu, Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych i Transportowych Cechini, wykonywał zaawansowane prace budowlane, instalacyjne i konserwatorskie w skrzydle wschodnim pałacu Pod Krzysztofony. Ten najważniejszy dla Muzeum projekt modernizacji głównej siedziby instytucji powoli wchodzi w fazę końcową, a w roku 2020 zakończą się wszystkie prace budowlane w obiekcie i Muzeum przystąpi do prac aranżacyjnych i urządzania poszczególnych części pałacu.

Pracami w projekcie kierował dr Ryszard Kołodziej, a od czwartego kwartału 2019 roku – inż. Anna Wdzięczny, pod nadzorem zastępcy dyrektora Muzeum ds. administracyjno-technicznych, inż. Adama Świerza.

Ostatecznie po rozmowach z Ministerstwem Kultury przedłużono okres kwalifikowalności projektu na koniec czerwca 2021 roku. Uroczyste otwarcie Muzeum w zmodernizowanym pałacu planowane jest na połowę 2021 roku.

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów

Prace nad pełnym projektem upamiętnienia miejsca pamięci i scenariuszem wystawy stałej w planowanym muzeum prowadziła Pracownia Muzeum – Miejsca Pamięci KL Płaszów. Zasadniczy zakres tych działań finansowany był z grantu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Działania badawcze i edukacyjne związane miejscem pamięci KL Płaszów jako częścią Trasy Pamięci Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*. Opracowano założenia i uruchomiono Archiwum Cyfrowe KL Płaszów (uroczysta promocja miała miejsce 10 grudnia 2019 roku w Fabryce Emalia Oskara Schindlera). Prowadzono kwerendy do scenariusza wykonawczego upamiętnienia oraz prace nad koncepcją tzw. pomnika dźwiękowego. Ten ostatni element jest swoistym novum w projekcie. Szukanie nowych formuł przekazu pamięci o byłym KL Płaszów jest ciągle dużym wyzwaniem dla zespołu Muzeum.

Kontynuowano współpracę z Zarządem Inwestycji Miejskich w zakresie projektu architektonicznego, a także m.in. w związku z koniecznością zabezpieczenia skarpy cmentarza na terenie byłego KL Płaszów. Kilkakrotnie w ciągu roku na tym terenie odsłonięto szczątki ludzkie, stąd konieczność wykonania dodatkowych prac zabezpieczających, zapobiegających tego typu zdarzeniom w przyszłości.

Pod kierunkiem archeologa Pracowni KL Płaszów, Kamila Karskiego, prowadzono powierzchniowe badania archeologiczne na terenie poobozowym: przebadano 80 arów powierzchni i otwarto trzy wykopy. Sporządzono 381 kart inwentarzowych pozyskanych obiektów archeologicznych.

Współpracowano także z Wodociągami Miasta Krakowa, które rozpoczęły konieczną inwestycję infrastrukturalną na terenie objętym ochroną konserwatorską.

Od czerwca do grudnia 2019 roku Muzeum prowadziło, jako jednostka merytoryczna, konsultacje społeczne w sprawie planowanego upamiętnienia. Konsultacje miały momentami burzliwy przebieg w związku z dużą aktywnością zorganizowanej grupy społeczności Stop Ogradzaniu Krzemionek, protestującej przeciw planom budowy „komercyjnego” muzeum w tym miejscu. Konsultacje społeczne podsumowano raportem, który został sporządzony w pierwszym kwartale 2020 roku. W drugiej połowie roku kierowanie Pracownią KL Płaszów z rąk Tomasza Owoca przejęła Marta Śmietana, która od wielu lat zajmuje się w Muzeum tematyką pamięci i miejsc pamięci czasów Zagłady oraz II wojny światowej.

Muzeum Nowej Huty

Projekt modernizacji i rozbudowy dawnego kina Światowid na potrzeby Muzeum Nowej Huty został przygotowany przez Muzeum PRL-u w Krakowie we współpracy z zespołem Muzeum Krakowa. W pierwszym kwartale 2019 roku trwały końcowe prace nad przygotowaniem pełnego projektu architektoniczno-budowlanego i wystawienniczego dla przyszłego Muzeum Nowej Huty. Zespołem projektowym inwestycji Muzeum Nowej Huty kierowała inż. Anna Wdzięczny przy wsparciu Karoliny Żłobekiej, od 1 marca 2019 roku kierownik nowohuckiego oddziału, i pod nadzorem zastępcy dyrektora ds. programowych Muzeum Krakowa, Jacka Salwińskiego.

Muzeum Krakowa posiada aktualną, kompletną dokumentację projektową wraz z niezbędnymi, wymaganymi prawem decyzjami i pozwoleniami oraz projekty aranżacji wnętrz i wystawy. Dokumentacja projektowa w kwocie 2 644 500 zł brutto sfinansowana była ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako dotacja celowa dla Muzeum PRL-u (w organizacji).

W latach 2017–2019 w ramach umowy Muzeum PRL-u z wykonawcą, MAE Multimedia Art & Education sp. z o.o., wykonana została następująca dokumentacja: scenariusz wystawy stałej *Kierunek Nowa Huta*, projekt aranżacji wystawy stałej, projekt aranżacji wnętrz, projekt budowlano-wykonawczy, opisy przedmiotu zamówienia, kosztorysy, wszystkie niezbędne pozwolenia i decyzje administracyjne.

1 marca 2019 roku w budynku dawnego Światowida, po połączeniu Muzeum PRL-u z Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, rozpoczęło działalność Muzeum Nowej Huty, będące oddziałem Muzeum Krakowa.

W ciągu roku nasze Muzeum wykonało studium wykonalności projektu wraz z niezbędnymi analizami i przygotowało wniosek o dofinansowanie w celu pozyskania środków z Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021. Działanie 1. Poprawa zarządzania dziedzictwem kulturowym. Poddziałanie 1.1. Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego. Planowany termin realizacji projektu to lata 2020–2023. Projekt i jego realizacja będą uwiecznieniem działań na rzecz utworzenia nowoczesnego i otwartego na potrzeby mieszkańców miasta Muzeum Nowej Huty, które to działania zapoczątkowało jeszcze w połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku Stowarzyszenie na Rzecz Powołania i Rozwoju Muzeum Nowej Huty i HTS.

Podziemna Nowa Huta – filia Muzeum Nowej Huty, osiedle Szkolne 22 i 37

Od 1 marca 2019 roku Muzeum udostępnia publiczności wystawę stałą *Stan zagrożenia*, przygotowaną w schronie znajdującym się pod budynkiem Zespołu Szkół Mechanicznych na osiedlu Szkolnym 37. To ostatnia wystawa przygotowana przez zespół Muzeum PRL-u przed jego połączeniem z MHK. Muzeum Krakowa od 2019 roku dysponuje kompletną dokumentacją projektową i prawomocnym pozwoleniem na budowę centrum Podziemnej Nowej Huty, zlokalizowanej na osiedlu Szkolnym 22.

Zespół Muzeum Nowej Huty pracował nad przygotowaniem kompletnego scenariusza wystawy głównej w tej lokalizacji. Dalszy postęp prac przy tym projekcie będzie uzależniony od możliwości pozyskania środków inwestycyjnych na kolejny etap prac modernizacyjnych w nowych lokalizacjach Muzeum. Projekt pomyślany jako nowy rodzaj atrakcji turystycznej w Nowej Hucie i jednocześnie przez Muzeum jako rodzaj dialogu z dziedzictwem zimnej wojny, obecnym w tkance infrastruktury

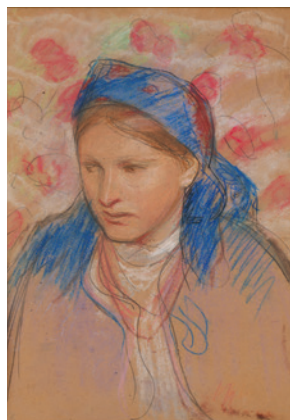
Agata Klimek, kurator wystawy, w czasie otwarcia ekspozycji *Stan zagrożenia* w schronie na os. Szkolnym 37, pierwszego etapu projektu Podziemna Nowa Huta, 28 lutego 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

naszego miasta, prowadziła Katarzyna Szepieniec z Muzeum PRL-u, a od 1 marca jako pracownik Działu Technicznego MK, przy udziale Agaty Klimek jako kurator wystawy *Stan zagrożenia*, na co dzień pracownika Muzeum Nowej Huty.

Zbiory

Rok 2019 był czasem stałej pracy nad podnoszeniem wartości kolekcji Muzeum Krakowa. Udało się pozyskać do zbiorów 2880 nowych obiektów, w tym przez zakupy 1659, drogą darów i przekazów 259 muzealiów oraz przez przeniesienie z zasobów pomocniczych 962.

Łączna wartość nabytków wyniosła 423 489,68 zł, w tym Muzeum zrealizowało zakupy na kwotę 375 000,68 zł. Wsparciem była tu dotacja celowa Urzędu Miasta Krakowa,

Wojciech Weiss, *Studium portretowe Jadwigi Mikołajczykówny*, Kraków, 1897, pastel, 57,5 × 43 cm, sygn. MHK-6205/III

Stanisław Czajkowski, *Pożegnanie panny młodej z matką*, Kraków (Bronowice), 1902, olej, płótno, 128 × 74 cm, sygn. MHK-6202/III

Józef Bau, *Boże mój! Boże mój! – czemuś mnie opuścił?* (*Ukrzyżowany Żyd – Crucified Jew*), Kraków, 1945–1953, rysunek, ołówek, tusz, papier, 30,6 × 20,5 cm, sygn. MHK-3893/VIII

Józef Bau, *Wejście przez główną bramę – wyjście przez komin* (*Widok obozu w Płaszowie – A View of Płaszów Concentration Camp*), Kraków, 1945–1953, rysunek, ołówek, tusz, papier, 21,3 × 16,5 cm, sygn. MHK-3894/VIII

Marian Kruczek, rzeźby z cyklu *Cyrk*, Kraków, lata 60. XX w., technika własna, sygn.: a) MHK-125/IV/1-2, b) MHK-125/IV/1-6, c) MHK-125/IV/1-11, d) MHK-125/IV/1-12

uruchomiona przez Gminę Miejską Kraków jako rodzaj funduszu celowego na zakupy obiektów do zbiorów dla miejskich muzeów.

Najciekawszymi nabytkami były:

Zakupy

- zespół 19 prac autorstwa Michała Stachowicza i Teodora Baltazara Stachowicza (portrety, kompozycje historyczne, religijne), Kraków, 1. poł. XIX w., rysunek, papier, technika mieszana, sygn. MHK-3874/VIII–MHK-3892/VIII;
- Saturnin Świerzyński, *Autoportret*, Kraków, 1844, olej, płótno, 42 × 39 cm, sygn. MHK-6206/III;
- Wojciech Weiss, *Studium portretowe Jadwigi Mikołajczykówny*, Kraków, 1897, pastel, 57,5 × 43 cm, sygn. MHK-6205/III;
- Stanisław Czajkowski, *Pożegnanie panny młodej z matką*, Kraków (Bronowice), 1902, olej, płótno, 128 × 74 cm, sygn. MHK-6202/III;
- Jan Bukowski, *Portret Bolesława Rzegocińskiego*, lata 20. XX w., olej, płótno, 75 × 60 cm, sygn. MHK-996/Brk;
- para kubków w etui – pamiątka otwarcia strzelnicy Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w Krakowie w 1898 roku, wytwórnia Karol Czaplicki, Kraków, 1898, srebro, złocenie, grawerowanie, wys. 5 cm, sygn. MHK-6203/III/1-3;
- Józef Bau, *Boże mój! Boże mój! – czemuś mnie opuścił? (Ukrzyżowany Żyd – Crucified Jew)*, Kraków, 1945–1953, rysunek, ołówek, tusz, papier, 30,6 × 20,5 cm, sygn. MHK-3893/VIII;
- Józef Bau, *Wejście przez główną bramę – wyjście przez komin (Widok obozu w Płaszowie – A View of Płaszów Concentration Camp)*, Kraków, 1945–1953, rysunek, ołówek, tusz, papier, 21,3 × 16,5 cm, sygn. MHK-3894/VIII;
- zespół fotografii Ignacego Kriegera przedstawiających zabytki Krakowa, Kraków, lata 60.–80. XIX w.;

- Walery Rzewuski, *Portret rabina Dow Beer Meiselsa*, Kraków, lata 60. XIX w., fotografia czarno-biała, 10,4 × 5,9 cm, sygn. MHK-Fs-22694/IX;
- Marian Kruczek, 13 rzeźb z cyklu *Cyrk*, Kraków, lata 60. XX w., technika własna, sygn. MHK-125/IV/1-13;
- Jacek Sroka, *Zima stulecia*, Kraków, 2007, olej, płótno, 60 × 46 cm, sygn. MHK-123/IV;
- Jacek Sroka, *Atak nostalgii*, Kraków, 2009, olej, płótno, 70 × 81 cm, sygn. MHK-122/IV;
- Jacek Sroka, *Woda stołowa*, Kraków, 1986, olej, płótno, 125 × 160 cm, sygn. MHK-124/IV;
- Jacek Sroka, *Tandem*, Kraków, 2007, akwatinta, 51 × 65,5 cm, sygn. MHK-3896/VIII;
- Marian Siwek, *Portret Jerzego Panka*, Kraków, 2000, olej, płótno, 98,5 × 68,5 cm, sygn. MHK-128/IV;
- Bronisław Chromy, *Gołąb*, Kraków, po 2000, brąz, granit, wys. 29,5 cm, sygn. MHK-129/IV;
- Bronisław Chromy, *Kolarze*, Kraków, lata 90. XX w., brąz patynowany, wys. 54 cm, sygn. MHK-127/IV;
- Bronisław Chromy, *Smok*, Kraków, lata 90. XX w., brąz patynowany, wys. 37 cm, sygn. MHK-126/IV.

Dary

- Jacek Sroka, *Zima stulecia*, Kraków, 2007, akwaforta, akwainta, 65,5 × 51 cm, sygn. MHK-3897/VIII;
- medalik ze św. Anną uczącą Marię czytać – nagroda Gimnazjum Sióstr Urszulanek w Krakowie, Ludovic Penin, Lyon, Kraków, 1830–1868, 1914 (inskrypcje), srebro, wys. 3,7 cm, sygn. MHK-4270/IIN.

Inwentaryzacja i ruch muzealiów

Pracą u podstaw zespołu Muzeum jest ewidencja i naukowe opracowanie zbiorów. Bieżąca praca inwentaryzacyjna zamknęła się w roku 2019 opracowaniem (ewidencja i opracowania naukowe) 2675 nowo pozyskanych obiektów i inwentaryzacją 1310 muzealiów.

W ramach obowiązkowej dla muzeów kontroli zbiorów wykonano komisijną kontrolę zbiorów (skontrum) części kolekcji fotograficznej MK, tj. tzw. fotografii starej i tzw. fotografii pomocniczej. Funkcję przewodniczącej komisji kontroli pełniła kustosz Elżbieta Lang, która opracowała także zarządzenie pospisowe, wdrożone do realizacji przez opiekunów kolekcji fotograficznych Muzeum.

W ramach porządkowania przestrzeni magazynowych przeniesiono teatralną fotografię starą Muzeum Teatralnego z Domu pod Krzyżem do magazynu głównego w Thesaurus Cracoviensis. Wykonano także dużą pracę przy komisijnym przyjęciu zbiorów Muzeum PRL-u do zasobu Muzeum Krakowa. Prace tego zespołu spisowego nadzorował główny inwentaryzator Muzeum, starszy kustosz Andrzej Malik.

Konserwacja muzealiów

Konserwatorzy koncentrowali uwagę na obiektach, które ze względu na stan zachowania i plany wystawiennicze wymagały podjęcia niezbędnych zabiegów i pracy specjalistów. Wykonane prace konserwatorskie, w podziale na poszczególne pracownie, przedstawiono w tabeli.

Pracownie konserwacji MK	Liczba muzealiów poddanych konserwacji
Pracownia Konserwacji Malarstwa i Rzeźby	88
Pracownia Konserwacji Papieru i Fotografii	2488
Pracownia Konserwacji Metalu	400
Pracownia Konserwacji Tkanin	93
Pracownia Konserwacji Szopek	54
Pracownia Konserwacji Mebli	51
Pracownia Intrologatorska	43

Prowadzono nadzór nad stanem zachowania muzealiów na wystawach stałych i czasowych Muzeum.

Wystawy

Wystawy czasowe

Przedmieszczanin, Dom Zwierzyniecki, 16 lutego – 1 września 2019

Firmowym, głównym daniem Muzeum w programie wystaw na rok 2019 był cykl zatytułowany *przeMieszczanie*. Pomysł zrodził się ze wspólnej pracy zespołu Muzeum i oparty został z jednej strony na współpracy oddziałów

(ostatecznie pięciu), z drugiej – był to pomysł na nowe otwarcie programowe, przełożone na język muzealnych ekspozycji, które prezentować miały współczesne problemy miasta oraz zmieniający się kształt i charakter jego społeczności – dzisiejszych mieszczan. Ten *mieszkański portret własny* miał być oczywiście zanurzony w historycznym rozumieniu pojęcia mieszczanin i we wspólnym z odbiorcami odkrywaniu sensu pojęcia dzisiaj.

Pierwsza z cyklu wystaw *przeMieszczanie*, otwierająca ekspozycyjny program jubileuszu Muzeum Krakowa, zatytułowana została *Przedmieszczanin* i miała miejsce w Domu Zwierzynieckim, który to oddział Muzeum od roku 2009 stara się spełniać funkcję muzeum krakowskich przedmieść. Scenariusz wystawy, przygotowany przez dr. Wacława Szczepanika, prezentował wyczerpująco historię przedmieść Krakowa w ujęciu chronologicznym, w drugiej części ekspozycji odwoływał się, przez instalacje artystyczne, współczesną dokumentację, ale także proste metody ankiety socjologicznej, do przemian współczesnych obszarów wiejskich, dynamicznie wchłanianych przez gwałtownie rozwijające się miasto.

Autorką aranżacji była, współpracująca od kilku lat z Muzeum, Agata Pinkosz, a prace nad tym projektem wspomagał także główny kurator całego cyklu wystaw *przeMieszkańskich*, Michał Hankus z Kamienicy Hipolitów.

Nowohucianin, Muzeum Nowej Huty, 27 marca – 13 października 2019

Nowohucianin to wystawa z co najmniej kilkoma istotnymi kontekstami. Była drugą ekspozycją z cyklu *przeMieszczanie*, odważnie zbudowaną przez jej kuratorów wokół problemów transformacji lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Kustosz Maria Wąchała-Skindzier oraz kustosz Maciej Mieziak wykonali sporą kwerendę dotyczącą tego okresu w dziejach Nowej Huty, zbierając relacje, przekazy, wspomnienia i artefakty z epoki, która części mieszkańców kojarzy się z krachem znaczenia kombinatu i wieloma negatywnymi procesami społecznymi, a dla innych jest wspomnieniem otwarcia drogi do przemian demokratycznych i nowych możliwości działania, uwolnionych od PRL-owskich ograniczeń.

Wystawa *Nowohucianin* była także przygotowywana z okazji 70. rocznicy podjęcia decyzji o budowie miasta Nowa Huta. 70-lecie Nowej Huty było świętowane w innych niż do tej pory formach, a jego głównym założeniem było partycypacyjne, wspólnotowe wypracowanie programu jubileuszu Nowej Huty na cały rok 2019. Wystawy w Muzeum Nowej Huty z założenia były więc także budowane ze świadomością znaczenia dla mieszkańców Krakowa tego nowohuckiego święta. Wreszcie trzeci kontekst wystawy to przeniesienie działalności oddziału Dzieje Nowej Huty do dawnego kina Światowid, a właściwie połączenie obu zespołów: Dzieje Nowej Huty i Muzeum PRL-u oraz utworzenie Muzeum Nowej Huty w obiekcie na osiedlu Centrum E. Wystawa *Nowohucianin* była pierwszą otwartą w tym nowym oddziale i tym samym zapoczątkowała nową muzealną opowieść w Światowidzie.

Autorem projektu wnętrza i plastycznego wystawy był dr Łukasz Sarnat.

Otwarcie wystawy *Przedmieszczanin* w Domu Zwierzynieckim, kurator wystawy dr Wacław Szczepanik, 15 lutego 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Wernisaż wystawy *Nowobucianin* w Muzeum Nowej Huty, kuratorzy wystawy Maciej Mieźian i Maria Wąchała-Skindzier oraz dyrektor Michał Niezabitowski, 27 marca 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Mieszczanin, Kamienica Hipolitów, 15 maja –
27 października 2019

Wystawa była trzecią odsłoną muzealnego projektu jubileuszowego *przeMieszczanie*, otwartą w salach wystaw czasowych Domu Mieszczańskiego. Ekspozycja idealnie, bo przez miejsce w Kamienicy Hipolitów i lokalizację w śródmieściu Krakowa – części miasta „pozabawionego mieszczan”, trafiła do odbiorcy z przekazem dyskursu pomiędzy obrazem statecznych i zasłużonych dla miasta rodzin mieszczańskich a współczesnymi mieszkańcami miasta, poszukującymi własnej tożsamości, budującymi swoją pozycję w świecie nowego mieszczaństwa krakowskiego. Istotnym elementem przekazu była świadomość nieodległego krakowskiego Rynku bez mieszczan czy nawet bez mieszkańców. Podstawowym obiektem ekspozycji były wizerunki mieszczan: historyczne, XIX-wieczne, i współczesne, autorstwa krakowskich artystów.

Autorem scenariusza i aranżacji wystawy był Michał Hankus, pracownik Kamienicy Hipolitów, który w roku 2018 zadebiutował jako kurator wystawą *Koronka – tradycja, reaktywacja*, wysoko ocenioną w rankingu publiczności, a wystawą *Mieszczanin*, potwierdzając dużą dojrzałość kreatywną.

120/120. Prezentacja muzealnych artefaktów, Dom pod Krzyżem, 6 czerwca – 31 sierpnia 2019

Dom pod Krzyżem przez letnie miesiące 2019 roku gościł niezwykłą prezentację. Duet kuratorek: kustosz Irena Palca i adiunkt Anna Bednarek, przygotował wybór 120 obiektów ze zbiorów Muzeum, symbolicznie pokazując drogi gromadzenia kolekcji. Symbolicznie, bo uznano, że uda się przez wybranie na „każdy rok” działalności Muzeum jednego, najbardziej charakterystycznego muzealium, czyli przez prezentację 120 obiektów przybliżenie publiczności specyfiki i walorów muzealnych zbiorów. Autorskiego wyboru, na podstawie swojej wiedzy, ale i własnej wrażliwości, dokonały nasze koleżanki z Działu Gromadzenia MK i niewątpliwie dały zwiedzającym sporo radości z możliwości podziwiania najważniejszych muzealnych skarbów.

Nasz jest ten dzień, Muzeum Nowej Huty,
7 czerwca – 27 września 2019

Skromna, plenerowa wystawa, otwarta koncertem pieśni Leszka Wójtowicza, była ważnym elementem przypomnienia znaczenia wyborów czerwcowych w 1989 roku. Bardzo sprawnie zebrany materiał ilustracyjny i dokumentacyjny przez kurator wystawy, Agatę Klimek, zaprojektowany przez Agatę Pinkosz, dał szansę na przygotowanie wystawy przed budynkiem Muzeum Nowej Huty, która przez kilka miesięcy opowiadała drogę Polski i Krakowa do wolności i demokratycznej Polski. Wartością projektu była, wzmacniająca ten projekt, współpraca Muzeum Krakowa z Siecią Solidarności, którą na otwarciu reprezentował przewodniczący tego stowarzyszenia, Edward Nowak.

Michał Hankus i pierwszy kierownik Kamienicy Hipolitów, Witold Turdza, na otwarciu ekspozycji *Mieszczanin*, 15 maja 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Podgórzanin, Muzeum Podgórze, 12 czerwca –
22 września 2019

Ekspozycja przygotowana przez adiunkta z oddziału Krzysztofory, Kamila Stasiaka, powstała w salach wystaw czasowych Muzeum Podgórze, więc jej tłem była historia dzielnicy, a wcześniej miasta Podgórze, które mocno w swoje losy miało wpisane wątki przemysłu i społeczności robotniczej, często zmarginalizowanej w swojej pozycji i przekazie o historii miasta.

Natomiast autor wystawy, bardzo dobrze przyjętej przez publiczność także za jej kształt estetyczny, wykreowany przez Annę Mokrzycką-Wagner, skupił się przede wszystkim na prezentacji wątku robotniczego w mieszczańskim Krakowie przełomu XIX i XX wieku i zderzeniu tej opowieści z narracją o współczesnych proletariatach – pracownikach korporacji, stanowiących istotną część krakowskiego współczesnego mieszczaństwa. Ważnym partnerem wystawy było stowarzyszenie ASPIRE Poland, skupiające sektor usług biznesowych Krakowa.

Wieża smaków, Wieża Ratuszowa, 18 czerwca –
13 października 2019

Wieża Ratuszowa jest symbolem Krakowa, tłumnie odwiedzany obiektem muzealnym z piękną panoramą centrum Krakowa, a także od czasu do czasu miejscem prezentacji niewielkich ekspozycji, wzbogacających wiedzę publiczności o wybrane wątki dziedzictwa naszego miasta. Tym razem zespół Muzeum pod kierunkiem kustosz Marty Marek zorganizował, z okazji przyznania Krakowi zaszczytnego tytułu Europejskiej Stolicy Kultury Gastronomicznej, kameralną ekspozycję *Wieża smaków*.

Wystawa poruszała wątki historii kultury jedzenia od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy, w tym także tradycje kuchni w Krakowie, od królewskich uczt po kuchnię plebejską. Na ekspozycji prezentowano zwyczaj parzenia kawy i wybrane, historyczne, krakowskie kawiarnie i cukiernie. Kurator ekspozycji miała okazję zaprezentować publiczności obiekty z kolekcji kultury materialnej i rzemiosła użytkowego Muzeum.

Aranżację wystawy przygotował Bartłomiej Woch.

Przedstawiciele stowarzyszenia Sieć Solidarności w towarzystwie kurator ekspozycji, Agaty Klimek, na otwarciu wystawy *Nasz jest ten dzień* w Muzeum Nowej Huty, 7 czerwca 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Zwiedzający w trakcie wernisazu wystawy *Podgórczanin* w Muzeum Podgórze, 12 czerwca 2019 r., fot. Tomasz Kalarus

Kazimierzanin, Stara Synagoga,
3 lipca – 10 listopada 2019

Wystawa w Starej Synagodze była ostatnią z cyklu jubileuszowych ekspozycji o wspólnym głównym tytule *przeMieszczanie*. Sala wystaw czasowych w Starej Synagodze gościła sylwetki zwykłych i niezwykłych postaci współczesnego Kazimierza, dzisiejszych mieszczan kazimierskich, ludzi różnych profesji i biografii, ale przede wszystkim aktywnych w swoich pasjach i działalności. Portrety, opowieści i relacje dały obraz społeczności Kazimierza, społeczności barwnej i wielokulturowej, realizującej swoje marzenia i tworzącej nowy charakter tej części miasta w drugiej dekadzie XXI wieku.

Kuratorem wystawy był Piotr Figiela, aranżację przygotowała Marta Narocka-Harasz.

Bitwa, której nie było. W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej, Fabryka Emalia Oskara Schindlera, 30 sierpnia 2019 – 1 marca 2020

Fabryka Emalia od 10 lat stanowi obiekt muzealny oblegany przez turystów z całego świata. Muzeum konsekwentnie wzbogaca przekaz wystawy stałej *Kraków – czas okupacji 1939–1945* o wątki istotne dla rozumienia dziejów narodu polskiego i polskiej tożsamości, ale także pełnego rozumienia dziejów Krakowa. W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej Muzeum zaprezentowało monograficzną wystawę poświęconą bitwie o Kraków, czyli walkom obronnym w pierwszych dniach września 1939 roku, które ostatecznie zakończyły się wkroczeniem wojsk niemieckich do Krakowa i ponad pięcioletnią okupacją naszego miasta.

Na wystawie przedstawiono historię ostatnich dni pokoju w Krakowie i pierwsze dni września 1939 roku, do momentu zajęcia miasta przez okupanta 6 września. Autor zarysował tło wydarzeń ze szczególnym naciskiem na fakty i mity związane z tzw. bitwą o Kraków. Wystawa w swoim założeniu miała zamknąć swoistą kłamrą ekspozycyjną dwa szczególne wydarzenia w dziejach miasta: wkroczenie wojsk okupacyjnych we wrześniu 1939 i tzw. wyzwolenie w styczniu 1945 roku, które zostało opowiedziane w Fabryce Emalia wystawą czasową *Wyzwolenie czy zniewolenie?* w 2015 roku.

Kuratorem wystawy był Grzegorz Jeżowski, aranżację wykonała firma Wzorro Design s.c.

#Stolen Memory, plac Bohaterów Getta,
3 września – 11 listopada 2019

Ekspozycja plenerowa na placu Bohaterów Getta została przygotowana przez Arolsen Archives z Bad Arolsen we współpracy z naszym Muzeum. Jest to wystawa, która wędruje po świecie i jej zadaniem jest popularyzacja działalności Archiwum w Arolsen. Stanowi formę zachęty do korzystania ze zgromadzonych tam zasobów cyfrowych i zasobów wiedzy o ofiarach niemieckich obozów koncentracyjnych podczas II wojny światowej.

Kuratorem wystawy był Mateusz Zdeb.

Piotr Figiela, kurator wystawy *Kazimierzanin*, i Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum, na wernisażu wystawy w Starej Synagodze, 3 lipca 2019 r., fot. Tomasz Kalarus

Zwierzyniec zaprasza – Garbary, Dom Zwierzyniecki, 21 września 2019 – 30 sierpnia 2020

Ekspozycja o Garbarach, zrealizowana w ramach cyklu *Zwierzyniec zaprasza*, zachęcającego do zapoznawania się z historią miejscowości niegdyś położonych wokół Krakowa, a dzisiaj będących częścią miasta, przybliżyła historię dawnej jurydyki Garbary. Autor wystawy, dr Walery Bubiń, opierając się na dostępnych zbiorach muzealnych, archiwalnych i kościelnych, opowiedział o genezie, kontekście gospodarczym, życiu cechowym i religijnym Garbar. W kolejnych segmentach ekspozycji można było zapoznać się z historią tej części Krakowa jako dzielnicy Piasek w nowożytnym już mieście, stanowiącej na przełomie XIX i XX wieku rodzaj salonu artystycznego miasta. Ważnym segmentem wystawy była część poświęcona współczesności, m.in. związana z działalnością teatrów Bagatela i Groteska. Udostępniono też nagrane relacje mieszkańców.

Kuratorem wystawy był dr Walery Bubiń, autorką aranżacji – Agata Pinkosz.

Krakowskie drogi żelazne, Muzeum Podgórze, 17 października 2019 – 23 sierpnia 2020

Wystawa w Muzeum Podgórze początkowo była planowana z okazji 170. rocznicy uruchomienia pierwszej linii kolejowej w Krakowie w roku 1847, ale ostatecznie została otwarta dwa lata później w nowym oddziale Muzeum, w sąsiedztwie niedawno zbudowanej łącznicy kolejowej na Zabłociu i w miejscu, które ma mocny związek z historią kolei poprzez choćby infrastrukturę podgórskich dworców kolejowych, kolejowego zaplecza technicznego i liczną społeczność kolejarską Podgórze i Prokocimia.

Autor wystawy, kustosz Dominik Lulewicz, przygotował niemal monograficzną opowieść o początkach krakowskiej kolei, jej rozwoju, przemianach, w tym także technicznych. Wystawa prezentowała tabor kolejowy, urządzenia i narzędzia potrzebne do pracy, ale też opowiadała o społeczności kolejarzkiej, pracy i etosie pracy kolejarza. Ważnymi wątkami ekspozycji były związki kolei

z miastem i jej wpływ na rozwój Krakowa. Wystawę planowaną do 15 marca 2020 roku ostatecznie ze względu na rozwój pandemii COVID-19 udostępniano w salach wystaw czasowych Muzeum Podgórze do 23 sierpnia 2020 roku.

Kuratorem wystawy był Dominik Lulewicz, aranżację wykonał dr Łukasz Sarnat.

Mój drugi dom? Huta im. Lenina, Muzeum Nowej Huty, 7 listopada 2019 – 12 lipca 2020

Główną wystawą jubileuszu 70-lecia Nowej Huty była ekspozycja w Muzeum Nowej Huty dotycząca nowohuckiego kombinatu. Kuratorzy ekspozycji, Karolina Żłobicka i Piotr Kapusta, opracowali scenariusz wystawy poświęcony głównie wątkowi społecznemu działalności huty, od jej powstania w czasach stalinowskich po współczesność. Ważną rolę w przekazie ekspozycji odgrywała pamięć pracowników kombinatu dotycząca własnej drogi zawodowej, ale także losów największego pracodawcy dzielnicy. Wystawa zbudowana była wokół pięciu tematów – segmentów, zatytułowanych kolejno: *Praca*, *Universum*, *Wizytówka*, *Przedstawienie* i na koniec *Modliszka*. Przez tych pięć wybranych tematów mocno nawiązywała także do współczesnych problemów huty, dzisiaj ArcelorMittal Poland, stojącej w obliczu poważnych kłopotów finansowych.

Wystawę, zaprojektowaną przez Agatę Pleciak, planowaną do 5 kwietnia 2020 roku, ostatecznie przedłużono z powodu pandemii COVID-19 do 12 lipca 2020 roku.

Wystawie czasowej *Mój drugi dom?* towarzyszyła ekspozycja plenerowa udostępniona przez budynkiem Mu-

zeum Nowej Huty: *Kombinat formy. Przestrzenie Huty im. Lenina w fotografiach z lat 1950–1960*. Wystawa została przygotowana przez Ośrodek Karta we współpracy z Archiwum Narodowym w Krakowie, które jest dysponentem bardzo dużej kolekcji fotografii kombinatu, wykorzystanej przez autorów wystawy z Joanną Łubą z Ośrodka Karta na czele, do prezentacji wybranych przestrzeni Huty w fotografiach z lat pięćdziesiątych XX wieku.

Pochwała książki, Robert Jahoda, artysta i rzemieślnik, Kamienica Hipolitów, 20 listopada 2019 – 6 listopada 2020

Wystawa czasowa w Kamienicy Hipolitów była prezentacją dorobku jednego z najwybitniejszych krakowskich introligatorów przełomu XIX i XX wieku i pierwszej połowy XX wieku, Roberta Jahody. Muzeum Krakowa dysponuje kompletną, bardzo obszerną kolekcją projektów introligatorskich z pracowni Jahody. Projekty te, autorstwa wielu wybitnych, krakowskich twórców i także wykonane przez Jahodę, oprawy książkowe, dyplomy i teki adresowe zostały udostępnione publiczności. Wystawa miała charakter biograficzny i monograficzny, ukazujący znaczenie pracowni Jahody w życiu kulturalnym Krakowa u schyłku XIX i na początku XX wieku. Autor wystawy, kustosz Leszek J. Sibila, wykorzystał w swojej pracy efekty kwerend w wielu instytucjach polskich i zagranicznych, dysponujących oprawami zrealizowanymi w warsztacie Jahody.

Dr Iwona Kawalla-Lulewicz i Dominik Lulewicz na wystawie *Krakowskie drogi żelazne* w Muzeum Podgórze, 16 października 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Piotr Kapusta i Karolina Żłobicka, kuratorzy wystawy *Mój drugi dom? Huta im. Lenina*, na jej uroczystym otwarciu w Muzeum Nowej Huty, 7 listopada 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Autorem aranżacji wystawy był Artur Laszcza, a okres jej udostępniania także przedłużono z powodu pandemii koronawirusa.

77. pokonkursowa wystawa szopek krakowskich, Celestat, 8 grudnia 2019 – 23 lutego 2020

5 grudnia 2019 roku pod pomnikiem Adama Mickiewicza na Rynku Głównym uczestnicy konkursu na najpiękniejszą szopkę krakowską zaprezentowali swoje prace wykonane na kolejny, 77. konkurs, organizowany co roku przez Muzeum Krakowa. Uroczystość rozstrzygnięcia konkursu miała miejsce trzy dni później w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofony, gdzie prezydent Jacek Majchrowski wręczył nagrody twórcom zwycięskich prac.

Łącznie do konkursu zgłoszono 131 szopek, a komisja konkursowa pod przewodnictwem dyrektora MK, Michała Niezabitowskiego, przyznała nagrody: w kategorii szopek dużych Zbigniewowi Zymanowi i Leszkowi Zarzyckiemu, w kategorii szopek średnich Zbigniewowi Gillertowi i Dariuszowi Czyżowi, wśród autorów szopek małych Maciejowi Moszewowi, a w kategorii miniatur Zbigniewowi Madejowi.

Wystawa pokonkursowa po raz trzeci z rzędu pokazywana była w Celestacie, powodem jest remont generalny pałacu Pod Krzysztofony. Wystawa, której kuratorem i kierownikiem projektu była kustosz Małgorzata Niechaj, stanowiła tylko część działań Muzeum związanych z tradycją szopkarstwa krakowskiego. Działania programowe na rzecz tradycji szopkarstwa prowadził Działu Folkloru i Tradycji

Krakowa, kierowany przez dr. Andrzeja Szokę. Wsparciem były tu także środki grantowe z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2019 Muzeum zrealizowało dzięki środkom ministerialnym projekt *Fenomen szopkarstwa krakowskiego – od tradycji do listy UNESCO*, którego częścią były działania edukacyjne, warsztaty szopkarskie, spotkania z szopkarzami, jasełka, a także przygotowanie publikacji *Fenomen szopkarstwa krakowskiego – od tradycji do listy UNESCO*.

Zagraniczne i krajowe wystawy szopek krakowskich

Muzeum Krakowa było bardzo aktywne w promocji tradycji szopkarskiej i prezentacji kolekcji szopek krakowskich. 17 stycznia 2019 roku w Grodzieńskim Państwowym Muzeum Historyczno-Archeologicznym została otwarta wystawa 15 szopek krakowskich ze zbiorów MK. Kuratorem wystawy był dr Andrzej Szoka, a Muzeum reprezentowała zastępca dyrektora MK, Anna Śliwa-Suchowiak. W ten sposób kontynuowano kilkuletnią już obecność szopek i Krakowa na Białorusi. Wystawa została przygotowana we współpracy z Instytutem Polskim w Mińsku oraz Konsulatem Generalnym RP na Białorusi. Była czynna do 17 lutego 2020 roku.

12 grudnia 2019 roku otwarto wystawę szopek krakowskich w galerii Instytutu Polskiego w Wiedniu. Wystawę ze strony Muzeum przygotowała adiunkt Izabela Okręglika, a na otwarciu Muzeum reprezentował dyrektor Michał

Niezabitowski. Ekspozycja była czynna do 15 stycznia 2020 roku.

Od 16 listopada 2019 roku w Weronie, jak co roku przez ostatnich kilka lat, można było oglądać prezentację szopek krakowskich w ramach corocznej imprezy *Presepi dal Mondo a Verona* (16 listopada 2019 – 20 stycznia 2020 roku).

Szopki krakowskie ze zbiorów Muzeum Krakowa trafiły do Sceaux koło Paryża (6–15 grudnia 2019 roku). Były także prezentowane w Muzeum Miejskim Dzierżoniowa (od 11 grudnia 2019 do 31 stycznia 2020 roku) i Muzeum Częstochowskim (od 10 grudnia 2019 do 2 lutego 2020 roku).

Wystawy stałe

W roku 2019 Muzeum udostępniało kilkanaście wystaw stałych, z których wystawy w Fabryce Emalia i Rynku Podziemnym cieszyły się największym powodzeniem. 13 listopada została zamknięta ekspozycja w Starej Synagodze, która od lat jest na trzecim miejscu pod względem frekwencji na liście oddziałów naszego Muzeum. Powodem były niezbędne prace remontowe przy wymianie instalacji centralnego ogrzewania.

Muzeum Krakowa w roku 2019 udostępniało następujące wystawy stałe:

- *Cyberteka. Kraków – czas i przestrzeń* – oddział Krzysztofory, pałac Pod Krzysztofory, Rynek Główny 35;
- *Dzieje i kultura Żydów krakowskich* – Stara Synagoga, ul. Szeroka 24;
- *Krakowskie Bractwo Kurkowe i obronność miejska*, Celestat, ul. Lubicz 16;
- *Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956* oraz dawne cele Gestapo – oddział Ulica Pomorska, ul. Pomorska 2;
- *Mieszkański dom*, Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3;
- *Kraków – czas okupacji 1939–1945*, Fabryka Emalia Oskara Schindlera, ul. Lipowa 4;
- *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* – Apteka pod Orłem, pl. Bohaterów Getta 18;
- Trasa turystyczna *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa* – Rynek Podziemny, Rynek Główny 1;
- *Miasto pod kopcem Kraka*, Muzeum Podgórze, ul. Limanowskiego 51;
- Rydlówka, ul. Włodzimierza Tetmajera 28;
- *Stan zagrożenia*, Podziemna Nowa Huta, schron na osiedlu Szkolnym 37 (wystawa czynna od 28 lutego 2019);
- *Mieszkanie przedmiejskie przed stu laty*, Dom Zwierzyniecki, ul. Królowej Jadwigi 41;
- Wieża Ratuszowa (czynna od marca do grudnia 2019);
- Barbakan i Mury Obronne (czynne od 9 kwietnia do końca października 2019);
- *Thesaurus Cracoviensis* – Centrum Interpretacji Artefaktów, ul. Księcia Józefa 337.

Prace nad scenariuszami nowych wystaw czasowych

Pracownicy Muzeum przygotowali szczegółowe założenia wystaw czasowych na rok 2020 i do części projektów

opracowali scenariusze wykonawcze ekspozycji. W planie założono realizację następujących projektów:

- Muzeum Podgórze: *Podgórze Wojciecha Weissa* – kurator Katarzyna Bury; *Stół dwór szlachecki* – kurator Melania Tutak;
- Muzeum Nowej Huty: *De non existentia Lenini* – kurator Zbigniew Semik; *Osiedleni. Mistrzejowice* – kurator Maciej Mieziań;
- Fabryka Emalia Oskara Schindlera: *Ślady* – kurator Marta Śmietana;
- Dom Zwierzyniecki: *Zwierzyniec zaprasza – Prądnik Biały* – kurator dr Wacław Szczepanik;
- Kamienica Hipolitów: *Pieszko czy rowerem* – kurator Joanna Strzyżewska;
- Celestat: *Pokonkursowa wystawa szopek krakowskich* – kurator Małgorzata Niechaj;
- Dom pod Krzyżem: *Maszynieria teatru* – kuratorki dr Joanna Zdebska-Schmidt i Ewelina Radecka.

Działalność naukowa

Formą pracy u podstaw są już od wielu lat muzealne wykłady naukowe na tematy dotyczące najważniejszych kwestii merytorycznych podejmowanych w działalności Muzeum Krakowa. Spotkania te, odbywające się co miesiąc w sali edukacyjnej Kamienicy Hipolitów, planuje i inicjuje zastępca dyrektora ds. programowych, Jacek Salwiński.

Od roku 2018 równoległe odbywają się seminaria naukowe prowadzone przez kuratora Muzeum, prof. Zdzisława Nogę, w których uczestniczy ponad 20 pracowników Muzeum, zainteresowanych działalnością naukową w ramach swojej pracy w Muzeum Krakowa.

W roku 2019 odbyły się wewnętrzne wykłady naukowe:

- 21 stycznia, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofory, Zbigniew Semik: *Kierunek Nowa Huta, wystawa stała w Muzeum PRL-u / Muzeum Nowej Huty*;
- 18 lutego, osiedle Szkolne 22, Agata Klimek: *Czy tylko schrony? Od idei do realizacji projektu Podziemna Nowa Huta*;
- 18 marca, Kamienica Hipolitów, Marcin Baran, Janusz Tadeusz Nowak, Piotr Hapanowicz: *Kraków – od początku bez końca. Idea, scenariusz, realizacja*;
- 15 kwietnia, Muzeum Nowej Huty, Karolina Żłobecka: *Kierunek Nowa Huta, program Muzeum Nowej Huty*;
- 20 maja, Kamienica Hipolitów, Andrzej Malik: *Polityka gromadzenia w muzeum – teoria i praktyka*;
- 18 listopada, Kamienica Hipolitów, Monika Bednarek: *KL Płaszów – miejsce pamięci, cmentarz, muzeum. Metodyka pracy nad scenariuszem upamiętnienia*;
- 16 grudnia, Kamienica Hipolitów, Krzysztof Haczewski: *Zaangażowane czy neutralne? Muzeum wobec bieżących problemów społecznych*.

Wśród działań naukowych na zauważenie zasługuje zakończenie po wielu latach pracy i wysiłków nad doprowadzeniem do publikacji katalogu zegarów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Katalog zbiorów nr 7, autorstwa Elżbiety Błażewskiej, *Mechaniczne zegary domowe w zbiorach*

Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, to efekt wieloletniej pracy nieżyjącej już autorki, ale także wielki wkład redakcyjny Anny Biedrzyckiej.

W roku 2019 przygotowano do druku kolejny, 36. rocznik „Krzysztofor”, który ukazał się drukiem już w pierwszym kwartale 2020 roku, choć z datą 2018.

Przygotowano także zawartość kolejnego rocznika, zeszytu 37 – 2019, poświęconego w całości fotografii i kolekcjom fotograficznym, który ukaze się drukiem w 2020 roku, a opiekunem merytorycznym tego tomu jest kustosz Ewa Gaczoł.

W roku 2019 Muzeum opublikowało:

Wydawnictwa naukowe

Karolina Targosz: *Rodowód Lajkonika*, red. nauk. dr Andrzej

Szoka, red. Łukasz Klimek, format 21,5 × 16,5 cm, 128 s.;

Wydawnictwo pokonferencyjne *Miejsca (nie)Pamięci*, koncepcja Grzegorz Jeżowski, red. Dorota Strojnowska, format 16,8 × 24 cm, 216 s.;

Elżbieta Błażewska: *Mechaniczne zegary domowe w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, Katalog Zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, nr 7, red. Anna Biedrzycka, format 21 × 29,7 cm, 800 s.

Katalogi wystaw czasowych

PrzeMieszczanie, praca zbiorowa: Wacław Szczepanik, Maria Wąchała-Skindzier, Michał Hankus, Kamil Stasiak, Piotr Figiela, red. Dorota Strojnowska, format 16,8 × 24 cm, 160 s.;

Grzegorz Jeżowski, Piotr Sadowski: *Bitwa, której nie było. W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej*, red. Marcin Baran, format 16,8 × 24 cm, 168 s.;

Grzegorz Jeżowski, Piotr Sadowski: *A Battle that never happened. On the 80th anniversary of the outbreak of World War II*, red. Marcin Baran, format 16,8 × 24 cm, 180 s.;

Mój drugi dom? Huta im. Lenina, red. nauk. Jacek Salwiński, red. Izabela Kraśnicka-Wilk, format 29 × 21 cm, 120 s.

Foldery wystaw czasowych

Janusz Baster: *Kronika Polskiego Państwa Podziemnego (1939–1945)*, red. Dorota Strojnowska, format 16,5 × 21,5 cm, 76 s.;

Walery Bubień: *Zwierzyniec zaprasza – Garbary*, red. Łukasz Klimek, format: 16,5 × 21,5 cm, 80 s.;

Dominik Lulewicz: *Krakowskie drogi żelazne*, red. Łukasz Klimek, format 21,5 × 16,5 cm, 96 s.

Przewodniki

Janusz Tadeusz Nowak: *Wokół ulicy Grzegórzeckiej*, red. Łukasz Klimek, format 20 × 25,5 cm, 72 s. (wznowienie);

Łukasz Walas: *Podziemia Rynku* (wersja ukraińska), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Łukasz Walas: *Podziemia Rynku* (wersja hiszpańska), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Łukasz Walas: *Podziemia Rynku* (wersja włoska), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Łukasz Walas: *Podziemia Rynku* (wersja rosyjska), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Eugeniusz Duda: *Stara Synagoga* (wersja niemiecka), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 28 s.;

Anna Marszałek, Monika Bednarek: *Fabryka Schindlera* (wersja rosyjska), red. Krystyna Stefaniak, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Anna Marszałek, Monika Bednarek: *Fabryka Schindlera* (wersja włoska), red. Krystyna Stefaniak, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Anna Marszałek, Monika Bednarek: *Fabryka Schindlera* (wersja angielska), red. Krystyna Stefaniak, format 12 × 21 cm, 44 s. (wznowienie);

Anna Marszałek, Monika Bednarek: *Fabryka Schindlera* (wersja francuska), red. Krystyna Stefaniak, format 12 × 21 cm, 44 s.;

Anna Pióro: *Getto krakowskie 1941–1943* (wersja angielska), Kamil Jurewicz, format 12 × 21 cm, 40 s. (wznowienie);

Agata Klimek: *Podziemna Nowa Huta* (wersja polska), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 32 s.;

Agata Klimek: *Podziemna Nowa Huta* (wersja angielska), red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 32 s.

Albumy

Ewa Gaczoł, Joanna Gellner: *Amalia Krieger* (wersja polska), red. Magdalena Sztal, format 19 × 21,8 cm, 148 s.;

Ewa Gaczoł, Joanna Gellner: *Amalia Krieger* (wersja angielska), red. Magdalena Sztal, format 19 × 21,8 cm, 148 s.;

Ewa Gaczoł, Teresa Kwiatkowska: *Ignacy Krieger* (wersja polska), wyd. 2, format 19 × 21,8 cm, 124 s.;

Łukasz Olszewski: *Szopki krakowskie*, red. Barbara Cisowska-Dulian, format: 20 × 20 cm, 60 s. (wznowienie);

Kamil Karski: *KL Plaszow. Archeologia miejsca pamięci*, format 19 × 21,8 cm, 220 s.;

Jestem Kraków. Krakowianie wczoraj i dziś, koncepcja i autorki: Ewa Gaczoł, Anna Kwiatek, Joanna Gellner, red. Łukasz Klimek, format 29 × 21 cm, 250 s.

Publikacje edukacyjne

Informator edukacyjny Muzeum Krakowa, red. Marcin Baran, format 16,5 × 23,5 cm, 96 s.

Czasopismo dla dzieci „Krzysztoforek”

„Krzysztoforek”, nr 35, red. nac. Michał Niezabitowski, red. prow. Klaudia Kaczmarczyk, format 21 × 26 cm, 26 s.;

„Krzysztoforek”, nr 36, red. nac. Michał Niezabitowski, red. prow. Klaudia Kaczmarczyk, format 21 × 26 cm, 26 s.

Wydawnictwa informacyjne

„KrzysztoforYOU”, nr 14, format 21 × 29,7 cm, 16 s.

„KrzysztoforUS” [biuletyn informacyjny], format 21 × 29,7 cm, 12 s.

Małgorzata Niechaj: *Fenomen szopkarstwa krakowskiego – od tradycji do listy UNESCO*, red. Barbara Cisowska-Dulian, format 16,5 × 21,5 cm, 80 s.

Raport *Muzeum Nowej Huty*, oprac. Ryszard Kozik, format 17,5 × 25 cm, 8 s.;

Miejsce Pamięci KL Płaszów. Raport za okres 2018–2019, oprac. Marta Śmietana, Monika Bednarek, Kamil Karcki, format 21 × 29,7 cm, 70 s.

Edukacja

Edukacja muzealna z roku na rok odgrywa coraz większą rolę w naszych działaniach. Działania edukacyjne koordynuje Dział Edukacji MK, kierowany przez Klaudię Kaczmarczyk. W edukację muzealną zaangażowana jest spora część zespołu Muzeum Krakowa, w tym w sposób szczególny większość pracowników oddziałów MK.

Edukacja szkolna

W ostatnich latach nastąpiło przesunięcie akcentów w aktywności edukacyjnej na rzecz edukacji czy inaczej – oferty czasu wolnego i edukacji, adresowanej do nowych grup odbiorców. Tradycyjna oferta kierowana do szkół ma nieco mniejsze znaczenie w działaniach MK, również z powodu spadku zainteresowania części szkół lekcjami w Muzeum czy propozycjami będącymi w stałej ofercie naszej instytucji. Stąd też potrzeba aktualizacji programu edukacyjnego na bazie nowej podstawy programowej dla szkoły podstawowej i średniej, a także dla edukacji przedszkolnej, z takich przedmiotów, jak historia, wiedza o społeczeństwie, język polski, plastyka, technika i etyka.

Zajęcia te realizowane są przez edukatorów – pracowników oddziałów. *Informator edukacyjny* wydany przez Mu-

zeum już na początku roku 2020 zebrał całość propozycji programowych i stał się podstawą do poszerzania współpracy ze szkołami podstawowymi i średnimi Krakowa, ale także innych ośrodków aglomeracji krakowskiej.

Edukacja czasu wolnego – oferta czasu wolnego – jest najbardziej dynamicznie rozwijającym się segmentem działalności, i to nie tylko naszego Muzeum. W tym nurcie można umieścić programy towarzyszące wystawom stałym w oddziałach i nowo otwieranym wystawom czasowym.

Muzeomania to główny od 10 lat cykl edukacyjny, adresowany do różnych grup odbiorców, od małych dzieci po seniorów, organizowany w semestrach wiosennym i jesienno-zimowym. Na przełomie 2018 i 2019 roku *Muzeomania* nawiązywała swoim programem do wystaw *przeMieszkańskich*. Semestr zimowy 2019/2020 z kolei został zatytułowany *Wnętrze miasta* i poruszał problemy infrastruktury gospodarczej, technicznej i przestrzennej Krakowa.

Szczególne znaczenie ma *Krakowskie Kolokwium* – debaty prowadzone przez dyrektora Michała Niezabitowskiego, poświęcone wybranym problemom współczesnego Krakowa (rewitalizacja krakowskich fortów, rola Wisły w rozwoju Krakowa, znaczenie Nowej Huty dla Krakowa), ale i dyskutowanym, żywym tematом osadzonym w historii nie tylko naszego miasta (np. *Unia lubelska – blaski i cienie*).

Nową propozycją programową był cykl *Muzeum w mieście – miasto w muzeum*, czyli seria spotkań z dyrektorami muzeów miejskich z Polski i Europy, która zakładała przegląd zmian i tendencji w muzealnictwie miejskim,

Warsztaty w ramach akcji *Ferie w Muzeum* w Rydlówce, prowadzące zajęcia dr Joanna Zdebska-Schmidt i Ewelina Radecka, 17 stycznia 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

polskim i europejskim, ale także spotkanie się z zaproszonymi miastami, poznawanymi przez ich muzea. Odbyły się następujące spotkania:

- 23 lutego, dr Jan Gerchow, Muzeum Historyczne Frankfurtu, *Kompleksowa renowacja dawnego muzeum miejskiego. Przypadek Muzeum Historycznego we Frankfurcie nad Menem (2010–2018)*;
- 6 marca, Agata Abramowicz, Muzeum Miasta Gdyni, *Miasto i mieszkańcy w centrum zainteresowań. Wystawa stała oraz inne projekty partycypacyjne Muzeum Miasta Gdyni*;
- 3 kwietnia, Janet Dudgele, Muzeum Liverpoolu, *Liczy się JAK. Zaangażowanie i współpraca w Muzeum Liverpoolu*;
- 8 maja, Ewa Nękana-Trepka, Muzeum Warszawy, *Rzeczy warszawskie w Muzeum Warszawy*;
- 5 czerwca, Tina Merisalo, Muzeum Miasta Helsinki, *Wstrząśnięcie koncepcją muzeum: Muzeum Miasta Helsinki*;
- 26 czerwca, dr Lucjan Buchalik, Muzeum Miejskie w Żorach, *Od izby regionalnej do muzeum rejestrowanego. Między regionem a egzotyką*;
- 4 września, dr Volker Rodekamp, Muzeum Historyczne Miasta Lipska, *Współczesna rola muzeum miejskiego. Muzeum jako część rozwijającego się społeczeństwa*;
- 6 listopada, dr hab. Waldemar Ossowski, Muzeum Gdańska, *Misje muzeów a zmiany w zarządzaniu Muzeum Gdańska*;
- 4 grudnia, dr Joanna Sousa Monteiro, Muzeum Lizbony, *Perspektywy nowego muzeum miejskiego: koncepcje, programy i przykład Muzeum Lizbony*.

Przez cały rok 2019 spotykaliśmy się także z autorami naszych muzealnych publikacji w ramach *Salonu Książki Krakowskiej*, cyklu prowadzonego od kilku lat przez redaktora Marcina Barana. Jest to forma promocji książek wydawanych przez Muzeum, ale jednocześnie zaproszenie do rozmów na ważne, krakowskie tematy. Odbyły się spotkania z autorami publikacji:

- 30 stycznia, *Myslenie miastem. Architektura Jana Zawiejskiego* (spotkanie wyjątkowo poprowadził Krzysztof Żyra),
- 19 lutego, *Wokół Rynku Podgórskiego* oraz *Wokół kopca Kraka*;
- 13 marca, *Osiedleni. Teatralne* oraz „Światowid”, t. 5;
- 29 maja, *przeMieszczanie* – katalog wystawy;
- 26 czerwca, *Jestem Kraków. Krakowianie wczoraj i dziś* – album jubileuszowy;
- 7 października, *Bitwa, której nie było. W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej*;
- 26 listopada, *Krakowskie drogi żelazne*.

Niemal rutynową częścią działalności Muzeum są działania edukacyjne towarzyszące wystawom czasowym: oprowadzania kuratorskie, spacer, wykłady i warsztaty, rozwijające wątki podnoszone w scenariuszach ekspozycji. Od lat największym zainteresowaniem cieszą się zajęcia na wystawie szopek. W programie wystawy pokonkursowej były, jak co roku, warsztaty szopkarskie, zajęcia związane z tradycjami bożonarodzeniowymi oraz jasełka w wykonaniu rodziny Malików. Sporym zainteresowaniem cieszył

Dr Joanna Sousa Monteiro, dyrektor Muzeum Lizbony, i dyrektor Michał Niezabitowski w czasie spotkania w ramach cyklu *Muzeum w mieście – miasto w muzeum*, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofory, 4 grudnia 2019 r., fot. Tomasz Kalarus

się program wystawy *Podgórzanin*, adresowany do nowych grup odbiorców: pracowników korporacji i cudzoziemców pracujących w Krakowie. Także sporym wzięciem cieszyła się oferta wystawy *Krakowskie drogi żelazne*, w tym pokazy makiet kolejowych i spaceru śladami kolei krakowskich, realizowane przez Dominika Lulewicza.

Równolegle przygotowane są programy edukacyjne towarzyszące wystawom stałym. Oddziały oferują opracowaną przez siebie ofertę programową, zgodną z zadaniami statutowymi oddziału i jego profilem. Przykładem takiego bardzo rozbudowanego programu jest w Fabryce Emalia Oskara Schindlera coroczne muzealne seminarium *Rozmowy wokół historii i pamięci*, autorstwa Moniki Bednarek i Marty Śmietany, adresowane do nauczycieli i edukatorów. Zajęcia na seminarium prowadzą pracownicy Muzeum, ale także eksperci z wielu ośrodków zajmujących się tematyką II wojny światowej i Holocaustu.

Interesujące propozycje przygotował oddział Muzeum Nowej Huty. Z jednej strony były to kontynuacje działań ze „Słonecznego” (*Słoneczna integracja, Od Wandy do Sendzimiry*) i z Muzeum PRL-u (*Podwieczorki w Muzeum*), z drugiej nowe pomysły, takie jak *Kamera na nowohucian*, „*Nowe Huty*” na świecie.

Nowością była cykl plenerowych warsztatów – spotkań, realizowany w ramach jubileuszu pod nazwą *Piknik*

Krakowski. Koordynatorką tych działań w różnych częściach Krakowa była Marta Kudelska z Działu Edukacji. Odbyło się kilka takich wydarzeń w plenerze, m.in. warsztaty społeczno-artystyczne *Ląka na głowie* z Igą Wilczyńską w parku Bednarskiego 31 sierpnia 2019 roku.

Stałą, ważną częścią pracy Muzeum są szkolenia dla przewodników. W roku 2019 zrealizowano w MK niemal 6 tys. oprowadzeń dla ponad 80 tys. osób w różnym wieku i wielu językach. Współpraca z przewodnikami jest więc obowiązkiem naszego Muzeum. Program dla przewodników realizowany jest na kilku poziomach: podstawowym, szkoleń dla zainteresowanych zapoznaniem się z wystawami i ofertą Muzeum, dla przewodników chcących uzyskać uprawnienia do oprowadzania po wystawach stałych Muzeum i wreszcie w wersji dla zaawansowanych, tj. dla przewodników chcących poszerzyć swoje kompetencje wiedzy o Krakowie.

Muzeum w roku 2019 otrzymało dwie ważne nagrody potwierdzające jakość pracy w zakresie edukacji muzealnej. 14 listopada na gali konkursu *Kraków bez barier* Muzeum Podgórze otrzymało tytuł Miejsca Przyjaznego Rodzinom z Dziećmi. To potwierdzenie solidnej pracy edukacyjnej tego oddziału. Nagrodę odebrali dyrektor Michał Niezabitowski i kierownik oddziału, Katarzyna Bury.

Muzeum Podgórze otrzymało także niezwykle prestiżowe wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie Lider Dostępności, w kategorii obiekt zabytkowy. Nagrodę tę 8 maja 2019 roku wręczył na uroczystości w Pałacu Prezydenckim prezydent Andrzej Duda. W imieniu Muzeum wyróżnienie odebrali zastępca dyrektora, Jacek Salwiński, i kierownik oddziału, Katarzyna Bury.

Najważniejsze wydarzenia muzealne

Lista wydarzeń muzealnych jest bardzo długa i z roku na rok coraz bardziej imponująca. Wydarzenia muzealne mają charakter edukacyjny, często też promocyjny czy budujący wizerunek instytucji. Są już stałą, bardzo istotną częścią działalności Muzeum, oczekiwaną przez odbiorców, w wielu przypadkach budując pozytywne relacje z otoczeniem społecznym naszej instytucji.

Pochód Lajkonika, 27 czerwca 2019

Tradycyjny *Pochód Lajkonika* stał się także oficjalnie częścią niematerialnego dziedzictwa naszego miasta. W ubiegłym roku wydarzenie było poprzedzone warsztatami edukacyjnymi dla dzieci, realizowanymi z udziałem członków orszaku Lajkonika. Częścią wydarzenia był konkurs na najpiękniejszy dziecięcy orszak Lajkonika. Praca edukacyjna jest nowym wyzwaniem projektu *Pochodu Lajkonika*, choć samo wydarzenie ma charakter święta tradycji i historii miasta. Według szacunków, Lajkonikowi towarzyszyło w pochodzie około 9 tys. krakowian i gości naszego miasta. Za organizację całości wydarzenia odpowiadał kierownik Działu Folkloru i Tradycji Krakowa, dr Andrzej Szoka.

Średniowiecze da się lubić, Barbakan – Mury Obronne – Celestat, 6 lipca – 31 sierpnia 2019

Letnia, mądra zabawa w średniowiecze od lat cieszy się dużym wzięciem wśród odbiorców. Wydarzenie zostało otwarte *Wielkim Turniejem Rycerskim*. Całość to z jednej strony pokazy i warsztaty realizowane przez rekonstruktorów przekazujących historyczną wiedzę w formie zabawy, z drugiej to wykłady na temat średniowiecznego miasta. Wielki finał imprezy miał miejsce w Barbakanie 31 sierpnia, a wydarzenie cieszyło się w ubiegłym roku wyjątkowo dużym zainteresowaniem. Za projekt odpowiadali dr Michał Szczerba i Jerzy Łobaza, wspierani przez Annę Bastę.

Dni Pamięci Ofiar Gestapo, Ulica Pomorska, 13–14 września 2019

Kolejna edycja *Dni Pamięci* poświęcona była 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Patronami wydarzenia byli Franciszek Rekucki i Józefa Anna Marszałek. Wydarzenie w oddziale Ulica Pomorska miało charakter symboliczny, jest znakiem pamięci, a także wyrazem szacunku dla ofiar okupacji niemieckiej i wskazaniem na wartości ważne dla naszej instytucji, ale i dla naszego miasta. Część oficjalna – Apel Pamięci przy tablicy pamiątkowej na Domu Śląskim, z udziałem m.in. wojewody małopolskiego, Piotra Ćwika – został wzbogacony o ofertę zwiedzania plenerowej wystawy o krakowskich Żołnierzach Września na placu Inwalidów. Nowością *Dni Pamięci* były wielomiesięczne zmagania drużyn ze szkół średnich, które zakończyły się wielkim finałem w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztoforą w czasie obchodów *Dni Pamięci*.

Za organizację wydarzenia odpowiadał Bartosz Heksel we współpracy z Tomaszem Stachowem.

Noc Muzeów, 17 maja 2019

Kolejna edycja *Nocy Muzeów* z udziałem oczywiście wszystkich oddziałów Muzeum Krakowa odbywała się pod hasłem przewodnim *Natura*. Niespodziewanie w roku 2019 frekwencja zwiedzających była dużo niższa niż w poprzednich latach i przekroczyła „ledwo” 13 tys. zwiedzających. Być może świadczy to o kryzysie zapotrzebowania publiczności na muzealne noce, ale zapewne także w następnym roku spotkamy się na kolejnej edycji *Nocy Muzeów*. Organizatorem głównym imprezy był dr Walery Bubień.

Dzień Otwartych Drzwi Muzeów Krakowskich, 17 listopada 2019

W *Dniu Otwartych Drzwi Muzeów Krakowskich* uczestniczą solidarnie wszystkie muzea krakowskie. Dla naszego Muzeum ważna była zwłaszcza prezentacja w Muzeum Teatralnym, gdzie można było zobaczyć najciekawsze nabytki roku 2019, w tym pozyskane dzięki specjalnej, celowej dotacji Gminy Miejskiej Kraków. Łącznie w tym dniu z oferty programowej skorzystało około 5900 osób, co było dobrym rezultatem dla imprezy zamykającej sezon. Najwięcej gości

Debata oksfordzka w ramach programu *Dni Pamięci Ofiar Gestapo* w oddziale Ulica Pomorska, w środku prowadzący Tomasz Stachów, 23 maja 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

odwiedziło Fabrykę Schindlera, Rynek Podziemny, Wieżę Ratuszową i niespodziewanie także Muzeum Nowej Huty. Akcję koordynowała Anna Surma z Działu Edukacji MK.

Wydarzenia promocyjno-edukacyjne: święta oddziałów

Specyfiką działalności Muzeum jest organizacja corocznych świąt oddziałów. Są to wydarzenia będące znakiem rozpoznawczym każdego oddziału Muzeum Krakowa, mające za zadanie budować przyjazne otoczenie wokół kilkunastu oddziałów Muzeum. Święta oddziałów różnią się rozmachem, pomysłem na ofertę, sposobem przekazu treści, ale przecież oddziały Muzeum Krakowa też mają swoją specyfikę i olbrzymią różnorodność.

Sezon 2019 w styczniu tego roku rozpoczęło *Drążenie miasta* w Rynku Podziemnym. Wydarzenie to ma już swoją markę i rozpoznawalność. Ważną grupą jego odbiorców jest środowisko krakowskich przewodników miejskich, a wszystkie propozycje programowe wydarzenia cieszą się niemal zawsze dużym powodzeniem. W roku 2019 tematem przewodnim była *Woda*. Wokół tego tematu zorganizowane były wykłady i zajęcia warsztatowe. Osobą odpowiedzialną za projekt była Justyna Kutrzeba-Synowiec.

W roku 2019 Muzeum Podgórze zadebiutowało swoim świętem zatytułowanym *Podgórze + Muzeum*. Pomysł i główna idea tego wydarzenia to coroczne odkrywanie ważnych dla Podgórza tematów, pierwszym tematem przewodnim stało się samo Muzeum, otwarte dla publiczności

kilka miesięcy wcześniej. Stąd cały program skupiony był na odkrywaniu nowego oddziału Muzeum, w tym np. na rozmowie o partycypacji w działalności muzealnej. Wydarzenie miało miejsce 24 lutego 2019 roku, a jego główną organizatorką była Alicja Osoșińska.

31 marca 2019 roku w Kamienicy Hipolitów odbyła się kolejna edycja *Zmiany czasu*, święta tego oddziału, tym razem poświęconego aktywności sportowej krakowskich mieszczan. Prezentacja muzealiów, oprowadzania oraz spotkanie z Norbertem Tkaczem, autorem opowieści radiowych, książkowych i wystaw traktujących o historii piłki nożnej, były głównymi atrakcjami tego dnia, przygotowane przez kierownik oddziału, kustosz Joannę Strzyżewską.

Pamiętaj z nami to duża impreza muzealna, łącząca cztery miejsca pamięci będące pod opieką Muzeum Krakowa: Fabrykę Emalia Oskara Schindlera, Aptekę pod Orłem, Ulicę Pomorską i Miejsce Pamięci KL Płaszów. Najbardziej medialną częścią wydarzenia jest bieg *Pamiętaj z nami*. W roku 2019 siódmą edycję biegu wygrał Adam Czerwiński. Trasa wyjątkowo, ze względu na remont ulicy Królewskiej, prowadziła z ulicy Lipowej na plac Bohaterów Getta. Bieg cieszy się z roku na rok coraz większym zainteresowaniem uczestników z całej Polski. Oczywiście *Pamiętaj z nami* to również cały szereg wykładów, spacerów, tym razem wokół tematu przewodniego *Propaganda w systemie totalitarnym*, a także warsztaty i zajęcia dla dzieci, specjalnie przygotowana oferta kuchni z czasów okupacji. Wreszcie niezmiernie istotne jest także inspirowanie uczestników do takich działań, jak oddawanie krwi w ramach akcji krwiodawstwa i wsparcie

Zajęcia dla dzieci prowadzone w ramach święta Muzeum Podgórze przez Alicję Ososińską, 24 lutego 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Koncert Joanny Słowińskiej na zakończenie *Pamiętaj z nami*, Fabryka Emalia Oskara Schindlera, 13 kwietnia 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Imieniny św. Krzysztofa w pałacu Pod Krzysztoforą, na pierwszym planie, pośrodku, prof. Krzysztof Zamorski, 21 lipca 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

kampanii Polskiej Akcji Humanitarnej na rzecz pomocy ofiarom wojny w Jemenie. *Pamiętaj z nami* miało miejsce 12 i 13 kwietnia 2019 roku, a jego główną organizatorką była kustosz Beata Łabno.

22 kwietnia 2019 roku, w Poniedziałek Wielkanocny, Dom Zwierzyniecki zaprosił na *Przystanek Emaus*. Wydarzenie to jest zachętą do poznawania zwierzynieckich tradycji. Głównym punktem programu jest od kilku już lat rozstrzygnięcie konkursu na najpiękniejsze drzewko emausowe i pokonkursowa wystawa wszystkich prac zgłoszonych do konkursu. Za organizację święta oddziału odpowiadała kustosz Maria Lempart.

21 lipca 2019 roku oddział Krzysztofora świętował *Imieniny św. Krzysztofa*. Tematem przewodnim tym razem były krakowskie kawiarnie i życie towarzyskie wokół nich. Świetnym sposobem na zapoznanie się z tym tematem było m.in. spotkanie ze znawcą tego zagadnienia, Krzysztofem Jakubowskim. Uczestnicy święta mogli spotkać się również z innym Krzysztofem – prof. Krzysztofem Zamorskim, wybitnym historykiem, byłym dyrektorem Biblioteki Jagiellońskiej, wieloletnim przewodniczącym Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, który w rozmowie z dyrektorem Michałem Niezabitowskim opowiadał o swoim Krakowie. Za organizację wydarzenia odpowiadał Kamil Stasiak z oddziału Krzysztofora.

Od 20 do 22 września 2019 roku świętował nie tylko oddział Muzeum Nowej Huty, ale cała Nowa Huta w trakcie *Zajrzyj do Huty*. Wydarzenie to odbywało się po raz 12., a po raz pierwszy było organizowane przez Muzeum Nowej Huty, oczywiście przy udziale kilkudziesięciu partnerów

z terenu Nowej Huty. Wydarzenie jednoczące wszystkich aktywnych uczestników życia kulturalnego w Nowej Hucie w tym roku było poprzedzone seminarium z okazji 70-lecia Nowej Huty. Bardzo bogata oferta *Zajrzyj do Huty* składała się ze zwiedzania wystaw, spacerów tematycznych, warsztatów, tradycyjnego objazdu autokarowego po zabytkowych obiektach Nowej Huty. Program dawał wyjątkową okazję do odkrywania piękna i niezwykłych walorów tej wciąż niedocenianej dzielnicy Krakowa. Koordynatorem akcji był Piotr Kapusta, wspierany przez cały zespół oddziału pod kierownictwem Karoliny Żłobekiej.

Jom Riszon – niedziela w Starej Synagodze to kameralne wydarzenie w tym oddziale Muzeum Krakowa, które miało miejsce 6 października 2019 roku. Składało się z kilku wykładów naukowców z Uniwersytetu Pedagogicznego

Czepiny w Rydlówce, 21 września 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Osadzanie chochoła, performatywne zwiedzanie wystawy w Rydlówce towarzyszące głównej uroczystości, w roli Stańczyka Krzysztof Haczewski, kierownik Kancelarii Dyrektora MK, 23 listopada 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

i Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, połączonych z kuratorskimi oprowadzaniem po wystawach w Starej Synagodze.

Osadzanie chochoła w Rydlówce ma już 50-letnią tradycję i jest organizowane przez społeczność Bronowic z udziałem rodziny Rydlów, Towarzystwa Przyjaciół Bronowic, Rady Dzielnicy VI Bronowice, dzieci i młodzieży z okolicznych szkół. *Osadzanie chochoła* odwołuje się do pamiętnego ślubu Lucjana Rydla i Jadwigi Mikołajczykówny, upamiętnionego w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego, ale oczywiście jest bardzo mocno zakorzenione w ludowych zwyczajach. W roku 2019 *Osadzanie chochoła* nawiązywało także do 50. rocznicy powstania w Rydlówce Muzeum Młodej Polski. Muzeum Krakowa, które dopiero od kilku lat opiekuje się tą ważną dla Rydlówki tradycją, dyskretnie wprowadza nowe elementy do tego święta. Tym razem było to performatywne zwiedzanie Rydlówki. Osobą odpowiedzialną za organizację *Osadzania chochoła* 23 listopada 2019 roku była dr Agnieszka Kowalska.

6 i 7 grudnia Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów zaprosiło na swoje święto *Thesaurus z Mikołajem*, adresowane do rodzin z dziećmi. Wśród atrakcji były warsztaty z budowania ozdób choinkowych i opowieści o tradycjach mikołajowych.

Wybrane przykłady innych muzealnych wydarzeń

Warto przywołać wybrane przykłady innych wydarzeń muzealnych 2019, które były charakterystyczne dla działań naszej instytucji w tym roku.

Po raz piąty 6 stycznia 2019 roku odbył się spacer *Wokół szopki*, tym razem pod hasłem *Szopkarze dla miasta i Niepodległej*. Spacer, już tradycyjnie, prowadził dyrektor Michał Niezabitowski. W tym wydarzeniu, świetnie wypromowanym przez Muzeum, ale także przez służby promocji Gminy Miejskiej Kraków, uczestniczy coraz więcej osób zainteresowanych tradycją szopkarską. Spacer jest też świetną okazją do promowania szopki krakowskiej w przestrzeni miasta. Obecność szopek na ulicach Krakowa zapewnia od kilku lat dobra współpraca Muzeum i Krakowskiego Biura Festiwalowego, a okazją do bliższego przyjrzenia się szopkom w różnych lokalizacjach śródmieścia Krakowa jest właśnie spacer z dyrektorem Muzeum w święto Trzech Króli.

Nową inicjatywą muzeum w Rydlówce są *Urodziny Wyspiańskiego*. 15 stycznia 2019 roku publiczność Rydlówki miała okazję uczestniczyć w kameralnej imprezie, na którą złożyły się interpretacja dramatu Wyspiańskiego *Legenda*, wykład prof. Dariusza Kosińskiego z UJ oraz koncert kapeli Raraszek. Całość związana była z okragłą, 150. rocznicą urodzin Stanisława Wyspiańskiego.

Od 1 do 3 marca 2019 roku obchodziliśmy święto Muzeum Nowej Huty, zorganizowane z okazji połączenia MHK i Muzeum PRL-u. W tych dniach udostępniano bezpłatnie wszystkie wystawy w Muzeum Nowej Huty zarówno na osiedlu Słonecznym 16 i w dawnym kinie Światowid, jak i schron w ramach Podziemnej Nowej Huty na osiedlu Szkolnym 37. Kontynuacją tego nowego otwarcia Muzeum Nowej Huty był finał wystawy *Osiedleni. Teatralne*, który odbył się 24 marca pod hasłem *Wiosenna przeprowadzka*. To wydarzenie symbolicznie zakończyło 14-letnią działalność oddziału Dzieje Nowej Huty na osiedlu Słonecznym 16. Ten oddział Muzeum mocno zaznaczył swoją obecność na terenie dzielnicy. Teraz przyszedł czas na nowe otwarcie, już pod szyldem Muzeum Nowej Huty na osiedlu Centrum E.

26 i 27 kwietnia 2019 roku Muzeum Podgórze świętowało pierwszą rocznicę swojej działalności imprezą *Muzealny roczek*. Była to okazja do spotkania się z przyjaciółmi Muzeum, osobami, które wspierały powstanie Muzeum Podgórze, oraz do wspólnego odkrywania tajemnic wystawy stałej w tym oddziale – *Miasto pod kopcem Kraka*.

19 września 2019 roku miała miejsce doniosła uroczystość wręczenia medali św. Krzysztofa. Laureatami tego prestiżowego odznaczenia zostali: prof. Stanisław Waltoś, od wielu lat wspierający merytorycznie nasze Muzeum, a w ostatnich latach przewodniczący Rady Programowej Rydlówki, Piotr Ziębara, prezes zarządu Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji SA w Krakowie, za wsparcie finansowe oraz dr Jan Janczykowski, były małopolski konserwator zabytków, za mądre wspieranie realizacji projektów inwestycyjnych Muzeum Krakowa.

Uczestnicy spaceru *Wokół szopki*, 6 stycznia 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

Wiosenna przewodźka, uczestnicy symbolicznego pożegnania z oddziałem Dzieje Nowej Huty na os. Słonecznym, 24 marca 2019 r., fot. Tomasz Kalarus

Laureaci medalu św. Krzysztofa: prof. Stanisław Waltoś, prezes Piotr Ziętara oraz dr Jan Janczykowski, pałac Pod Krzysztoforą, 19 września 2019 r., fot. Tomasz Kalarus

Współpraca międzynarodowa

Muzeum intensywnie przygotowywało się do organizacji konferencji CAMOC, którą zaplanowano w połowie roku 2020. To spotkanie muzeów i muzealników z muzeów miejskich z całego świata będzie wielkim świętem nie tylko dla muzealników, ale trzeba mieć nadzieję – dla całego Krakowa. W ramach przygotowań do konferencji CAMOC Kraków 2020 dyrektor Michał Niezabitowski wziął udział w konferencji ICOM w Kioto, w czasie której prezentował założenia merytoryczne krakowskiej konferencji CAMOC.

Tradycyjnie już spory zespół pracowników Muzeum wziął udział w muzealnym wyjeździe studyjnym do Chorwacji. Tym razem zapoznaliśmy się z działalnością muzeów Zagrzebia, Zadaru i Splitu. Wyjazdy studyjne inspirują

do kolejnych inicjatyw w naszej pracy i są impulsem do dyskusji o przyszłości Muzeum.

Remonty

To ważna część działalności Muzeum Krakowa. Nieustanna troska o obiekty Muzeum jest wielkim wyzwaniem, zwłaszcza dla Działu Technicznego, kierowanego od roku 2018 przez Annę Wdzięczny. W roku 2019 wykonano m.in.:

- Thesaurus Cracoviensis: odebrano pierwszy etap prac nad projektem modyfikacji systemu CCTV w oddziale;
- Fabryka Schindlera: zlecono pełny zakres oczyszczania kanałów wentylacyjnych w obiekcie;
- Stara Synagoga: rozpoczęto prace związane z modernizacją instalacji c.o. wraz z malowaniem i odnowieniem

elewacji. Planowane zakończenie tych prac to koniec lutego 2020 roku;

- Dom pod Krzyżem: zlecono aktualizację dokumentacji projektowej dla inwestycji *Rozbudowa i przebudowa budynku przy ul. Szpitalnej 21 z przeznaczeniem na Nowe Muzeum Teatralne – Dom pod Krzyżem*;
- Celestat: wykonano projekt wymiany stolarki okiennej oraz drzwiowej;
- Rydlówka: rozpoczęto prace nad projektem *Przebudowa dojścia od strony ul. Tetmajera i remont elewacji zewnętrznej wraz z izolacją pionową oraz pokryciem dachowym*.

W większości oddziałów przygotowanie dokumentacji projektowej było pierwszym krokiem do zlecenia prac budowlanych i remontowych, które są planowane na kolejne lata.

Frekwencja

Rok 2019 był czasem utrzymania wysokiego poziomu frekwencji na wystawach Muzeum. Od kilku lat frekwencja ta utrzymuje się na poziomie około 1,3 mln osób rocznie. Nieco ponad połowa zwiedzających to cudzoziemcy. Wśród odwiedzających nasze Muzeum dominują turyści.

Nie zmieniła się też struktura odwiedzających w naszych oddziałach. Zdecydowanie przeważają odwiedzający Fabrykę Emalia Oskara Schindlera i Rynek Podziemny, w drugiej kolejności Starą Synagogę, Wieżę Ratuszową i Aptekę pod Orłem. Bardzo dobry wynik zanotował w pierwszym roku działalności oddział Muzeum Nowej Huty.

Wśród wystaw czasowych tradycyjnie najwięcej zwiedzających było na wystawie szopek 2019/2020 (około 29 tys. osób) oraz na ekspozycji *Pomysł o pseudonimie dla siebie...* (wystawę w latach 2018/2019 odwiedziło ponad 20,6 tys. osób). Niespodziewanie na trzecim miejscu wśród wystaw czasowych MK znalazła się ekspozycja *Nowohucianin* w Muzeum Nowej Huty z frekwencją 8,7 tys. osób.

Zwiedzających ogółem w 2019 roku	1 335 743 osoby
Grupy, w tym:	11 624, w tym 235 984 osoby
Grupy młodzieżowe	6558, w tym 154 357 osób
Oprowadzania	5695 dla 81 852 osób
Bilety normalne	482 936
Bilety ulgowe	198 683
Cudzoziemcy	682 980
Młodzież	265 400
Bilety bezpłatne	110 131
Bilety rodzinne	75 544
Dzień wolnego wstępu	141 045
Bilety łączone	67 754
Krakowska Karta Rodzinna 3+	6312

Wydarzenia edukacyjne, w tym:	2070 dla 49 556 osób
Lekcje	155 dla 3502 osób
Warsztaty	745 dla 15 665 osób
Innych edukacyjnych	1170 dla 30 389 osób
Imprezy muzealne	157 dla 45 104 osób
Imprezy zewnętrzne	121 dla 14 651 osób

Frekwencja z podziałem na oddziały	
Oddział	Liczba zwiedzających
Fabryka Emalia Oskara Schindlera	392 690
Rynek Podziemny	359 865
Stara Synagoga	139 560
Wieża Ratuszowa	91 669
Apteka pod Orłem	85 047
Barbakan	46 384
Muzeum Nowej Huty (otwarte od 1 marca 2019)	32 841
Celestat	30 645
Krzysztofory	29 664
Mury Obronne	21 485
Ulica Pomorska	20 565
Muzeum Podgórze	19 770
Kamienica Hipolitów	17 204
Rydlówka	17 030
Dom Zwierzyniecki	7455
Podziemna Nowa Huta (otwarte od 1 marca 2019)	5181
Dzieje Nowej Huty (czynne w pierwszym kwartale 2019)	2996
Dom pod Krzyżem	2180
Thesaurus Cracoviensis	782

Rada Muzeum Krakowa IV kadencji (2016–2019)

W roku 2019 miało miejsce tylko jedno posiedzenie Rady Muzeum, które odbyło się 14 marca w Rydlówce przy ulicy Tetmajera 28. Było to ostatnie spotkanie członków Rady tej kadencji.

W posiedzeniu wzięli udział: prof. dr hab. Jacek Majchrowski, prezydent miasta Krakowa, Jadwiga Gutowska-Żyra, kierownik Referatu ds. Miejskich Instytucji Kultury i Współpracy Kulturalnej Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, prof. dr hab. Jan Rydel, dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa ds. programowych, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca

dyrektora Muzeum Krakowa ds. organizacji działalności podstawowej, Adam Świerż, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, ds. administracyjno-technicznych, oraz przedstawiciele Muzeum Krakowa: Małgorzata Palka, kierownik i kurator wystawy w oddziale Rydlówka, Joanna Zdebska-Schmidt, oddział Rydlówka, dr inż. arch. Robert Gaweł, Muzeum Podgórze, kierownik projektu nowego oddziału w Rydlówce, Karolina Żłobicka, kierownik Muzeum Nowej Huty, Melania Tutak, Muzeum Podgórze, Anna Staroń, asystentka dyrektora MK, dr Andrzej Szoka, kierownik Działu Folkloru i Tradycji Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa IV kadencji na lata 2016–2019: dr Péter Farbaky, dyrektor Budapesti Torteneti Muzeum (Muzeum Historii Budapesztu), prof. dr hab. Jacek Purchla, przewodniczący Polskiego Komitetu ds. UNESCO, przewodniczący Rady Muzeum Krakowa, dr Volker Rodekamp, dyrektor Stadtgeschichtliches Museum Leipzig (Muzeum Historyczne Miasta Lipska), prof. Mieczysław Rokosz, prezes Komitetu Kopca Kościuszki, Andrzej Szpunar, dyrektor Muzeum Okręgowego w Tarnowie, prof. dr hab. Jan Święch, dziekan Wydziału Historycznego UJ, dr hab. Marek Walczak, prof. UJ, dyrektor Instytutu Historii Sztuki UJ, Ziyad Raouf, pełnomocnik Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce.

Przewodniczący Rady Muzeum Krakowa, prof. Jacek Purchla, powitał członków Rady Muzeum oraz przybyłych gości: prezydenta Jacka Majchrowskiego oraz Jadwigę Gutowską-Żyrę, a także gospodarza Rydlówki, prof. Jana Rydla, oraz licznie obecnych pracowników Muzeum Krakowa z jego dyrekcją na czele.

Prof. Jacek Majchrowski stwierdził, że to ostatnie posiedzenie Rady Muzeum IV kadencji odbywa się w wyjątkowym czasie. Dokładnie w tym dniu 50 lat temu powołano przy Muzeum Historycznym Miasta Krakowa Radę Muzeum, składającą się z wybitnych indywidualności, znawców i uczonych. Obecnie Muzeum Krakowa to najlepsze muzeum samorządowe i jedno z czołowych muzeów w Polsce, konkurujące również z instytucjami państwowymi. Przechodzi ono obecnie czas niezwykłych transformacji, widocznych nie tylko we wzroście liczby nowych oddziałów, jak Rydlówka, ale także w wielkich inwestycjach, jak remont pałacu Pod Krzysztofory. Transformacji uległa też nazwa instytucji, oddając obecną rzeczywistość Muzeum, które, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom swoich odbiorców, opowiada nie tylko miejską historię, ale też dokumentuje to, co obecnie dzieje się w mieście, dyskutując także o jego przyszłości.

Prezydent podziękował członkom ustępującej Rady za wyznaczanie nowych kierunków działań Muzeum. Podkreślił, jak ważna i inspirująca jest współpraca Rady z muzealnym zespołem. Następnie wręczył pamiątkowe upominki jej członkom.

Prof. Jacek Purchla w imieniu Rady IV kadencji podziękował za owocną współpracę, która stała się możliwa dzięki niezwykłej synergii, jaka zaistniała pomiędzy organizatorem instytucji – Gminą Miejską Kraków z prezydentem Jackiem Majchrowskim na czele – a dyrekcją i całym zespołem Muzeum.

W dalszej części nastąpiło przyjęcie protokołu poprzedniego posiedzenia Rady Muzeum Historycznego Miasta Krakowa z 18 grudnia 2018 roku – protokół został przyjęty jednogłośnie.

Dyrektor Jacek Salwiński, przedstawiając sprawozdanie za poprzedni rok, poinformował, że w 2018 roku Muzeum Krakowa otworzyło nowe oddziały. Dzięki kilkuletniej, wspólnej, wytężonej pracy Gminy Miejskiej Kraków i Muzeum Krakowa z inicjatywy oddolnej powstało Muzeum Podgórze. Nowo otwarty oddział z wystawą stałą wzmocnił działania lokalne i dzielnicowe.

W drugiej połowie 2018 roku otwarto nową muzealną filię – Rydlówkę, której kształt został wypracowany we współpracy Muzeum z powołaną Radą Programową, kierowaną przez prof. Stanisława Wąłtosia, oraz z rodziną Rydlów z prof. Janem Rydlem jako jej przedstawicielem. Obecnie są kontynuowane prace nad modernizacją pałacu Pod Krzysztofory – został wyłoniony wykonawca aranżacji plastycznej wystawy stałej. Realizowane są także przez zespół muzealny przy wsparciu Urzędu Miasta Krakowa dwa projekty związane z upamiętnieniem KL Płaszów – prace nad scenariuszem wystawy oraz projektem architektonicznego upamiętnienia na terenie byłego obozu.

W wyniku podjęcia przez Radę Miasta Krakowa decyzji o połączeniu Muzeum Historycznego z Muzeum PRL-u prowadzone były intensywne prace nad połączeniem obu instytucji i zespołów muzealnych, którego rezultatem jest powołanie nowego oddziału – Muzeum Nowej Huty z siedzibą w gmachu dawnego kina Światowid. W 2018 roku Muzeum zrealizowało wiele wystaw czasowych i wydarzeń, m.in. cykl wystaw *Krakowski hejnał wolności* w 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości. Ważnym wydarzeniem było zakończenie żmudnej pracy, w którą zaangażowane było Muzeum z dr. Andrzejem Szoką jako osobą odpowiedzialną, Gmina Miejska Kraków oraz elitarna grupa szopkarzy, nad wpisem krakowskiego szopkarstwa na reprezentatywną listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Muzeum prowadziło działalność statutową, wydawniczą, wydając m.in. 35. jubileuszowy rocznik naukowy „Krzysztofory” w 60-lecie działalności oddziału w Starej Synagodze. Jeżeli chodzi o muzealną frekwencję, to 2018 rok nie był rokiem progresu, lecz był porównywalny z wcześniejszymi latami, pomimo że Fabryka Emalia Oskara Schindlera oraz Rynek Podziemny osiągnęły maksimum swoich możliwości wynikających z przepustowości budynków, a kilka oddziałów było zamkniętych z powodu remontów (Kamienica Hipolitów, Ulica Pomorska). Równocześnie jednak Stara Synagoga odnotowała rekordową frekwencję. Rok 2018 to czas stabilnej sytuacji finansowej Muzeum, którego budżet wyniósł 43 mln zł. Złożyły się na niego dotacja Gminy Miejskiej Kraków w wysokości 21 mln zł oraz przychody własne Muzeum z czynszu i sprzedaży. Zysk w wysokości 2 mln zł został przeznaczony na cele statutowe i bieżące sprawy Muzeum. Wydatki inwestycyjne wykonano na poziomie 8 mln zł, najwięcej przeznaczając na modernizację pałacu Pod Krzysztofory i Rydlówki. Warto podkreślić, że w 2004 roku, kiedy dyrekcję Muzeum objął Michał Niezabitowski, muzealny budżet wyniósł zaledwie

Posiedzenie Rady Muzeum Krakowa w Rydlówce, 14 marca 2019 r., fot. Andrzej Janikowski

4 mln zł, co świadczy o niezwykle dynamicznej rozbudowie instytucji.

Dyskusję nad przedstawioną prezentacją oraz głosowanie nad przyjęciem sprawozdania za 2018 rok rozpoczął prof. Jacek Purchla od podziękowania za syntetyczną prezentację niezwykle licznych działań Muzeum.

Prof. Jan Święch powiedział, że zawsze padają słowa gratulacji dla muzealnego zespołu za ogrom realizowanej pracy, które również i tym razem należy wyrazić. Na podsumowanie kadencji Rady warto jednak szczególnie odnieść się do tego, co było najistotniejsze dla Muzeum w ciągu tych ostatnich czterech lat. Jego zdaniem, było to otwarcie muzealnych magazynów demonstracyjnych – *Thesaurus Cracoviensis*. Muzeum od wielu lat prowadzi rozbudowaną, interesującą działalność wystawienniczą i edukacyjną, do czego nas już przyzwyczało – powiedział profesor Święch – ale otwarcie nowoczesnych magazynów zbliżyło nas do „muzeum idealnego”. Ostatnio w mediach toczy się dyskusja, czy potrzebne są w muzeach nowe eksponaty, czy w magazynach nie ma ich już zbyt dużo i stąd czy należy wciąż je pozyskiwać. Jest to jednak działanie zgodne z misją muzeów, które mają tworzyć depozyt zbiorowej pamięci, a także udostępniać wszystkim obywatelom trud swoich kolekcjonerskich działań. Muzeum Krakowa tego właśnie dokonało, otwierając magazyny, do tej pory dostępne tylko dla nielicznych, i udostępniając publiczności swoje niezwykle zbiory, gromadzone przez 120 lat. Należy także podkreślić wciąż rosnącą frekwencję w Muzeum, co jest dowodem jego niegasnącej popularności. Gdyby nawet nie działało się nic interesującego w mieście, to możemy mieć pewność, że

w Muzeum Krakowa zawsze można znaleźć coś interesującego dla siebie. Ten znakomity dorobek muzealny przekłada się także na fakt, że pracownicy coraz częściej zaczynają manifestować swoją wiedzę nie tylko przez działania edukacyjne i wystawiennicze, ale też naukowe, uzyskując stopnie naukowe. Warto też dodać, że dzięki dyrektorowi Michałowi Niezabitowskiemu powstała w Polsce silna konfederacja muzeów z Muzeum Krakowa na czele, która wzmacnia znaczenie środowiska muzealnego. W tym miejscu dziękuję za honor bycia członkiem Rady tego Muzeum.

Prof. Jacek Purchla podkreślił, że Muzeum Krakowa to lider nie tylko ze względu na muzealną frekwencję, ale też w nowoczesnym myśleniu o muzealnictwie. Prof. Jan Święch słusznie zauważył, że w Muzeum Krakowa zawsze dzieje się coś interesującego, co najlepiej ilustruje muzealny, telewizyjny program *Działo się w Krakowie* – 365 odsłon twarzy muzealnych kustoszy i ich opowieści o Krakowie, czyli niezwykła, zmultiplikowana narracja o mieście.

Dr Volker Rodekamp ocenił: Nawiązując do wcześniejszych słów, należy podkreślić ogromny, dynamiczny rozwój Muzeum w ostatnich latach, widoczny zarówno z perspektywy Polski, jak i Niemiec, co muszę podkreślić z podziwem jako doświadczony niemiecki muzealny dyrektor. To, co stworzono w tutejszym Muzeum, to ważny punkt odniesienia nie tylko dla polskiego, ale też dla europejskiego muzealnictwa, dlatego to wielki honor i zaszczyt móc pracować w Radzie Muzeum, mając możliwość wymiany doświadczeń, poglądów i inspiracji. Prof. Jan Święch wspominał, że jest to oczekiwane, niemal „idealne muzeum”. Osiągnięto to, ponieważ Muzeum Krakowa rozwijało się

z wewnętrznych, muzealnych potrzeb naukowych i kolekcjonerskich, a także z wsluchania się w oczekiwania widza. Jest to tym bardziej istotne, że w obecnych czasach muzea, jako wspólne miejsca, potrzebniejsze są społeczeństwu bardziej niż kiedykolwiek. Mam nadzieję, że Kraków stanie się inspiracją również dla mojego Lipska.

Prof. Jacek Purchla podkreślił, że Rada jest jednomyślna w wysokiej ocenie działalności Muzeum i jego dyrekcji w roku sprawozdawczym, dlatego Rada przyjmuje jednomyślnie, z największą satysfakcją, sprawozdanie finansowe i merytoryczne za 2018 rok.

Dyrektor Michał Niezabitowski podziękował Radzie Muzeum za wysoką ocenę pracy w 2018 roku, a przede wszystkim za tak ważną i inspirującą zespół współpracę. Zgodnie z ustawą o muzeach, powołanie nowej Rady jest obowiązkiem Prezydenta Miasta Krakowa jako organizatora naszej instytucji. Pozostaje mi zatem wyrazić nadzieję – powiedział dyrektor Niezabitowski – że będę mógł z Państwem spotykać się ponownie w kolejnej kadencji.

I kontynuował: Koniec kadencji Rady, a także ważny jubileusz Muzeum Krakowa staje się dobrym momentem do podsumowania naszej pracy. Istotnym zagadnieniem, które wyraźnie rysuje się w historii naszego Muzeum, szczególnie od lat osiemdziesiątych XX wieku, kiedy przejeżdżaliśmy oddział w Domu Śląskim, jest ukierunkowanie naszej działalności na pamięć, szczególnie na bolesną pamięć wojny. To właśnie pamięć, która dla historyków czasem bywa problematyczna, stała się paradygmatem muzealnej pracy. Historia jest bowiem obiektywna, a wspomnień jest tyle, ilu pamiętających, zatem nasza muzealna praca wpływa także na sposób pamiętania przez naszych widzów. Kolejną ważną problematyką, z którą mierzymy się w ostatnich latach, jest nowa rola muzeum jako muzeum społecznego, lokalnego, działającego przez partycypacyjność. Muzeum, a dla nas także cały Kraków są dobrem wspólnym, w którym ważna jest podmiotowość widza – współkreatora tworzącego obraz miasta, ale też kształt muzeum partycypacyjnego, nazywanego dziś trzecim miejscem. Doskonale widać to w naszych oddziałach, których istotą jest współdziałanie z lokalną społecznością, jak Muzeum Podgórze lub powstające Muzeum Nowej Huty. Ważnym dla naszego Muzeum zagadnieniem jest także narracja. Opowieść jest potrzebą każdego człowieka i to właśnie ona buduje jego tożsamość, zatem dziś zadaniem muzeów jest nie tylko prezentacja zbiorów, ale przede wszystkim opowiadanie, poszukiwanie nowych narracji. Taką kreacją muzealnej opowieści o mieście jest m.in. tworzona obecnie wystawa stała w pałacu Pod Krzysztofory. Kolejnym nowym wyzwaniem dla Muzeum jest ochrona niematerialnego dziedzictwa. Ustawa o muzeach w 2012 roku wprowadziła pojęcie niematerialnego dziedzictwa, jednak bez wskazania odpowiednich narzędzi jego muzealnej ochrony. Dlatego obecnie poszukujemy metod, jak gromadzić, archiwizować i opowiadać o tym ulotnym dziedzictwie, czego przykładem może być krakowskie szopkarstwo, wpisane dzięki wspólnemu wysiłkowi na listę UNESCO. Pamięć, partycypacja, narracja i niematerialne dziedzictwo – to wyznaczone przez nas nowe, istotne dla Muzeum kierunki i wyzwania, wymagające odnalezienia adekwatnych narzędzi. Ogromnie liczymy na

wsparcie Rady w tych poszukiwaniach, a także na wskazanie nam innych celów na kolejne lata.

Dr Péter Farbakycy ocenił rozwój Muzeum Krakowa z węgierskiej perspektywy: W ostatnich latach zaobserwowałem ogromny rozwój i metamorfozę Muzeum – liczne remonty, kreacje nowych oddziałów. Wart zauważenia jest zwłaszcza fakt zmiany nazwy i wizerunku instytucji, który obecnie należy sukcesywnie wzmacniać i promować. Z całą pewnością flagowym elementem tych zmian będzie nowo wyremontowany pałac Pod Krzysztofory z wystawą stałą. Na szczególne podkreślenie zasługują doskonałe kontakty i współpraca Muzeum z władzami miasta, których mogę tylko pozazdrościć. Niestety nasze budapesztańskie muzeum nie cieszy się takim uznaniem i uwagą. Podobnie dążyliśmy do zmiany nazwy, jednak nie znaleźliśmy zrozumienia i wsparcia ze strony miasta. Dlatego chciałbym życzyć Muzeum dalszej tak udanej współpracy, rozwoju i wielu sukcesów w nadchodzących latach.

Dr Volker Rodekamp nawiązał do poruszonej kwestii partycypacji: To zagadnienie również z różnym rezultatem podejmujemy obecnie w muzeum w Lipsku, stąd chciałbym się dowiedzieć, czy Muzeum Krakowa dociera do odbiorców z różnych grup społecznych o zindywidualizowanych potrzebach, jak osoby starsze czy z założenia niezainteresowane tradycyjną ofertą muzealną. Obecnie w Lipsku testujemy we współpracy z regionalnymi instytucjami nowy pomysł, który został zainicjowany przez młodych ludzi w wieku około 14–18 lat współpracujących z naszym muzeum – *Museum to go*. Zaprojektowaliśmy rodzaj obwoźnej wystawy, prezentacji na elektrycznym rowerze, chcąc w ten sposób zbliżyć się do naszych widzów i przyciągnąć nowe osoby do muzeum, uatrakcyjnić muzealny przekaz, w myśl idei, że współczesne muzeum to miejsce dialogu i odpowiedzialności społecznej. Pomysł ten jest przedmiotem wielu dyskusji, głównie wśród młodych ludzi, ponieważ wystawy na rowerze mają prezentować historie, które właśnie ich zainteresują, zainspirują, wywołają reakcję zwrotną.

Prof. Jacek Purchla skonstatował, że niezwykle wartością obecnej Rady Muzeum jest jej międzynarodowy skład, dzięki czemu możemy wymieniać tak cenne doświadczenia i inspiracje z różnych krajów.

Karolina Żłobek poinformowała, że Muzeum Nowej Huty jest oddziałem dopiero w trakcie kreacji, jednak w swojej pracy korzysta z wieloletniego doświadczenia Muzeum Krakowa i Muzeum PRL-u. Podobnie jak w Lipsku, dąży się do tego, aby Muzeum docierało do jak najszerszego grona odbiorców. Dlatego obecnie tworzony jest szeroki, niezwykle zróżnicowany zespół przygotowujący nową wystawę – od osób zajmujących się akademicko poruszonymi zagadnieniami historycznymi, przez przewodników, po samych mieszkańców Nowej Huty. Działania oparte są na dialogu, wspólnych poszukiwaniach metod i narzędzi pracy, tematów ważnych i inspirujących, wspólnej nowohuckiej opowieści.

Melania Tutak odniosła się do sytuacji Muzeum Podgórze, które powstało z inicjatywy lokalnej społeczności dzielnicy Podgórze, stając się muzeum partycypacyjnym. Jak zaznaczyła, wciąż jednak nie ma sprawdzonych narzędzi do wspólnych muzealnych działań i nie wiadomo

z całą pewnością, czy do wszystkich osób przekaz Muzeum dociera. Jest to wielkie wyzwanie na kolejne lata. Jak powiedziała: Obecnie poszukujemy wspólnych kanałów porozumienia, ale też definiujemy granice partycypacji, czyli wypracujemy, na co jesteśmy gotowi jako muzealnicy i na co gotowi są nasi widzowie we wspólnym działaniu, co możemy sobie zaoferować nawzajem. Jesteśmy w ciągłym procesie i eksperymencie.

Kraków od wieków jest miastem wielokulturowym i otwartym na ludzi, na ich niezwykłą różnorodność, która wzbogacała i kreowała wyjątkowy wizerunek miasta. Ponieważ dla Muzeum tak ważny jest odbiorca i narracja, czy w przyszłości planowane są wystawy, które opowiedzą i upamiętnią tworzących tę wielokulturową i wielonarodową historię miasta? – zapytał Ziyad Raof.

Odpowiadając, dyrektor Michał Niezabitowski podkreślił: Nie jestem pewny, czy obecnie wystarczająco opowia-

damy w Muzeum o tej różnorodności naszego miasta, ale jestem przekonany, że jest to cel, do którego konsekwentnie zmierzamy. Jubileusz 120-lecia Muzeum przebiegający pod hasłem *#jestem Kraków* jest właśnie taką metodą poszukiwania wspólnej tożsamości krakowianina, niezależnie od miejsca jego urodzenia i narodowości, tworzącego wielokulturowe miasto.

Na zakończenie prof. Jacek Purchla zwrócił się do zebranych: Chciałbym gorąco podziękować ustępującej Radzie za nieustającą gotowość do pomocy i wsparcia mądrymi słowami oraz pomysłami Muzeum Krakowa. Dziękuję Państwu także za wsparcie, jakie otrzymałem jako przewodniczący Rady, oraz za udaną współpracę dyrekcji i całemu muzealnemu zespołowi. Uczestnictwo w Radzie było dla mnie zaszczytem, przyjemnością, lekcją miejskiego dziedzictwa i tego, jak poszukiwać i łączyć przeszłość z teraźniejszością i przyszłością.